

Domfældte udviklingshæmmede i vælten

NDU info

Udgives af det landsdækkende Netværk vedrørende
Domfældte Udviklingshæmmede (NDU)

Region Midtjylland er driftsherre for NDU

VISO finansierer NDU's aktiviteter

NDU

Engtoften 5
8260 Viby J.

Redaktion:

Netværkskoordinator
cand.scient.pol.
Lars Sandberg (ansv.)
Lars.Sandberg@ps.rm.dk
8728 8103

Skriftlige indlæg skal sendes til NDU@rm.dk. Redak-
tionen forbeholder sig ret til at forkorte disse. Og de
udtrykker ikke nødvendigvis NDU's holdninger.

Studentermedhjælper
stud.mag.
Anne Kamille Klausen
Anne.Klausen@ps.rm.dk
8728 8104

Forside:

Nørholm Kollegiet,
Region Midtjylland

Produktion og tryk

Grafisk Service,
3400-07-258
Region Midtjylland
Oplag: 1.400

Eftertryk tilladt med kildeangivelse

December 2007

ISSN 1901-2101

Indhold

Domfældte udviklingshæmmede
i søgelyset → 4

Service_loven og straffeloven
skal synkroniseres → 6

De foretrækker fængsel, men har brug for
socialpædagogisk støtte 10

De domfældte har et vidtgående psykisk
handicap → 12

Debatten er på vej ud i skoven → 14

Flere sanktionsmuligheder i
det pædagogiske arbejde? → 15

Botilbud melder beboere til politiet → 18

Politianmeldelser påvirker sagens parter → 21

Vil ikke lægge krop og sjæl til hvad som helst → 22

'Der går ikke noget fra de andre beboere,
tværtimod' → 24

Nyt projekt om gruppeterapi for mænd med
udviklingshæmning → 27

Foranstaltningssdommenes forløb → 28

Nyheder → 29

Domfældte udviklingshæmmede i søgelyset

I vælten. Det har givet genlyd, at stadig flere udviklingshæmmede og sent udviklede bliver kriminelle. Baner medieomtalen vej for en kulegravning af området, gør det ikke spor. For NDU's undersøgelse og den nyligt afholdte konference i København har ret beset kun krattet lidt i overfladen. Givet er det, at ingen løber tør for udfordringer i arbejdet med målgruppen. Herom beretter fagfolk i dette nummer af *NDU-nyt*.

Så blev der omsider zoomet lidt ind på de domfældte udviklingshæmmede. De skrevne og elektroniske medier satte i oktober og november fokus på området. Endda i flere omgange.

Anledningen var NDU's landsdækkende undersøgelse, der blev bragt i sidste nummer af *NDU-nyt*. Og den store nordiske konference, som Det Centrale Handicapråd, Landsforeningen LEV, Socialpædagogernes Landsforbund og NDU afholdt i København i begyndelsen af november.

Flere og bedre fungerende domfældte

Undersøgelsen rummede især to budskaber:

- Antallet af domfældte udviklingshæmmede vokser – markant.
- Stadig flere af dem må betegnes som intellektuelt bedre fungerende – relativt set.

Det kan opsummeres som vist i de tre tabeller nedenfor.

Fra 84 domfældte i 1991 til over 330 i 2005. En firedobling på 14 år. Eller en stigning på 50 procent, hvis man sammenligner 2005 med 2001, hvor antallet sidst blev gjort op af Amdtsrådsforeningen.

Hovedparten af de domfældte er lettere udviklingshæmmede med en IQ på over 50 eller sinker med en IQ på over 70. NDU har ikke egne tal, der viser, hvordan fordelingen var for 10 år siden. Men udviklingen har været mærkbar i det seneste årti, hvilket er blevet beskrevet i flere redegørelser og artikler.

Tabel 1. Antal domfældte udviklingshæmmede i Danmark, udvalgte år, 1991-2005

År	1991	1998	2001	2005	2005 (skøn)
I alt	84	184	221	240	332 ¹

1) Baseret på, at de fem amter m.fl., der ikke svarede, havde sammestigningstakt fra 2001 til 2005 som de, der svarede.

Kilde: Martin Juhl Mikkelsen, Anne Kamille Klausen og Lars Sandberg (2007). "Stigende antal domfældte udviklingshæmmede", *NDU-nyt*, nr. 4, juni, s. 18.

Tabel 2. IQ hos de udviklingshæmmede og sent udviklede med dom i 2005

	IQ uoplyst	IQ 20-34	IQ 35-49	IQ 50-69	IQ > 70	I alt
Procent	6,8	0,5	5,4	23,9	63,4	100,0

Kilde: Martin Juhl Mikkelsen, Anne Kamille Klausen og Lars Sandberg (2007). "Stigende antal domfældte udviklingshæmmede", *NDU-nyt*, nr. 4, juni, s. 24.

Tabel 3. Nye foranstaltningsdomme til udviklingshæmmede fordelt efter straffelovens § 16.1 og § 16.2, 2000-2006

År	2000-01	2002	2003	2004	2005	2006
§ 16.1	10	4	4	5	7	2
§ 16.2	50	51	48	65	77	68
I alt	60	55	52	70	84	70

Kilde: Justitsministeriets Forskningsenhed. Årlige redegørelser til Folketingets Retsudvalg.

NDU's tal understøttes af de opgørelser, Justitsministeriets Forskningsenhed har lavet siden medio 2000 som led i overvågningen af området.

Antallet af nye foranstaltningsdomme pr. år er således vokset i de senere år. Enhedens tal viser også, at langt hovedparten – over 90 procent i næsten alle år – er omfattet af straffelovens § 16.2. De er udviklingshæmmede i lettere grad eller ligestilles med udviklingshæmmede ud fra en samlet vurdering af deres funktioner – og er derfor uegnet til straf. De resterende er udviklingshæmmede i højere grad og falder derfor ind under straffelovens § 16.1.

Implikationerne af denne udvikling forgrener sig i flere retninger, hvilket også delvist afspejlede sig i mediernes vinkler.

Fra politisk side kom der også reaktioner få dage før udskrivelsen af valget til Folketinget. Formanden for Folketingets Socialudvalg såvel som Socialdemokraternes socialordfører mente, at området nok var noget overset, og at der syntes at være behov for at gå det ordentligt efter. Socialministeren, som man ville kalde i samråd, tilkendegav, at ministeriet ville se på - eventuelt ved hjælp af satspuljemidler - om systemet kunne forbedres.

Konferencen

160 fagfolk fra stort set alle involverede instanser deltog på bemeldte konference.

Også her fokuserede man - efter en præsentation af de norske og svenske modeller - på udviklingen i Danmark. For det kan mærkes i praksisfeltet, at der er stadig flere og ikke mindst flere bedre fungerende domfældte udviklingshæmmede, om end erfaringerne ikke er entydige.

Hertil kommer, at mange pædagoger ofte bringes i tvivl om, hvad de egentlig kan og må, når de holder de to tavler, servi-

celoven og straffeloven er skrevet på, op mod hinanden. Der blev lyttet efter, da reglerne og nogle af de udfordringer, de rejser, blev minutøst gennemgået.

Endelig blev der givet en status over organiseringen og håndteringen af samrådsfunktionerne og det kriminalpræventive tilsyn et lille år efter opgave- og strukturreformens ikrafttræden. Opstartsproblemerne er til at få øje på, hvilket de involverede instanser bør reagere på – for alles skyld. Det kan man læse nærmere om i en publikation, NDU udsender i denne måned. Den samler de tre undersøgelser og statusbeskrivelser, netværket har lavet i løbet af 2007.

Arrangørerne går snart i gang med at se på, hvordan der kan følges op på konferencen. Indtrykket er i hvert fald ganske klart: Ingen løber tør for udfordringer i arbejdet med sigtede og domfældte udviklingshæmmede. For ikke to sager er ens. Og ikke mange kan slå sig op som deciderede specialister.

Artiklerne i NDU-nyt

Nogle af oplægsholderne og deltagerne på konferencen fortæller om deres erfaringer og synspunkter i dette nummer af *NDU-nyt*.

Ester Larsen, formand for Det Centrale Handicapråd, fremsætter på ny ønsket om, at der for alvor tages hånd om de udestående, som har præget området i en årrække.

Om indsatsen over for forskellige grupper af bedre fungerende domfældte fortæller overlæge Anette Løwert og jurist Anne Marie Thyrring.

Inden for det pædagogiske felt præsenterer lederne Svend-Ejner Pejstrup, Elisabeth Bakkensen, Heines Marker og Peter Hald holdninger, der kun i glimt indgik i mediedækningen.

Fra Fuglekær Udviklingscenter i Børkop hører vi om politianmeldelser af voldelige beboere.

Solstriben i København beskriver sine første erfaringer med at lade domfældte og lovlidige beboere bo dør om dør.

Endelig skitseres et nyt projekt om gruppeterapi, en oversigt over foranstaltningsdommens tidsforløb og en række forskellige nyheder.

God fornøjelse!

Mange pædagoger bringes ofte i tvivl om, hvad de egentlig kan og må, når de holder de to tavler, serviceloven og straffeloven er skrevet på, op mod hinanden. Reglerne og nogle af de udfordringer, de rejser, blev minutøst gennemgået på konferencen.

Service-loven og straffeloven skal synkroniseres

Interview. 'Det er ikke acceptabelt, at et så vigtigt område forbliver uafklaret'. Ester Larsen, formanden for Det Centrale Handicapråd og tidligere sundhedsminister, opfordrer på ny de ansvarlige myndigheder til at gå i aktion. NDU har talt med hende om overordnede principper og problemer i forhold til domfældte udviklingshæmmede.

Det Centrale Handicapråd har om nogen haft vedholdende fokus på den juridiske gråzone, som indsatsen over for domfældte udviklingshæmmede i årevis har befundet sig i.

Senest den 7. november 2007 viste rådets stort anlagte nordiske konference for over 160 deltagere, hvorfor der fortsat er brug for at holde øje med regler, love og praksis på området.

NDU har bedt Ester Larsen, rådets formand siden 2004 og tidligere sundhedsminister, fortælle lidt nærmere om sine holdninger til nogle af de overordnede principper og problemer.

Gråzonen mellem servicelov og straffelov

Hvad tænker du om modsætningen mellem, hvad domstolene tror, de dømmes til, og hvad der rent faktisk kan lade sig gøre i botilbuddene, som opererer inden for servicelovens rammer?

"Det er en modsætning, som de ansvarlige myndigheder bliver nødt til at tage alvorligt. Det er ikke acceptabelt, at et så vigtigt område forbliver uafklaret.

Det er muligt, der er behov for at præcisere de indgreb, som kan følge af dommen. Eller der kan være behov for at præcisere i serviceloven, at nogle personer i tilfælde, hvor der foreligger en dom, kan underlægges magtmid-

ler, der er nødvendige for at undgå ny kriminalitet.

Jeg vil gerne understrege, at der skal være meget, meget stor overensstemmelse mellem det, som ifølge dommerne og domstolene er målgruppen for straffelovens særforanstaltninger, og de forestillinger, man gør sig i serviceloven om målgruppen for § 108-botilbud. Hvis der ikke er det, går det let galt. Det er jo ikke sikkert, at alle de personer, der ifølge domstolene er uegnede til straf, er egnede til ophold i et § 108 botilbud. Det er et åbenlyst konfliktområde.

Rådet får forhåbentligt allerede lejlighed til at mødes med den nye velfærdsminister Karen Jespersen i december. Og vi vil naturligvis benytte anledningen til at bringe disse problemstillinger op over for hende."

Domfældte og lovlidige beboere dør om dør

Der har været rejst tvivl om, hvorvidt det er fornuftigt at lade domfældte udviklingshæmmede bo sammen med ikke-domfældte udviklingshæmmede. Hvilke problemer ser du mere konkret i forhold til at lade dem bo dør om dør?

"Netop den problemstilling er vi meget optaget af at få mere viden om. Vi vil rigtig gerne vide, hvilken effekt, det har for de øvrige beboere i botilbud at have medbeboere, som er dømt til opholdet.

Vi er i forvejen meget opmærksomme på, at man i botilbud er henvist til at dele fællesskab med personer, man ikke selv har valgt. For et par årtier siden gav kollektiver os den generelle erfaring, at det er meget svært at bo tæt med andre – også når man selv har valgt personerne. Hvis bofællesskabet rummer beboere, der er dømt for f.eks. vold, tyveri, ildspåsættelse, kan det ikke afvises, at det kan belaste miljøet i fællesskabet. De tre store redegørelser fra 2003 viser, at den såkaldte nye målgruppe, der ikke ser sig selv som udviklingshæmmede, kan optræde meget afvisende og hånligt over for de øvrige beboere.

Vi har et problem, hvis vi står med en gruppe personer, som vi i den almindelige visitationspraksis aldrig ville finde på at placere i et bofællesskab for udviklingshæmmede, men som alligevel ender dér, fordi en dommer – i den situation, hvor de begår kriminalitet – vælger at dømme personer fra den gruppe til institution i stedet for fængsel. En sådan trafik kan botilbud til udviklingshæmmede næppe være tjent med."

Flere pædagogiske ledere siger, at det ikke er dommen og vilkårene, men snarere personens problematiske adfærd, ressourcer og udviklingspotentiale, man fokuserer på. Botilbuddene råder netop over de rette kompetencer og erfaringer, fordi beboerne, lovlidige som domfældte, har mange problematikker til fælles.

Og adskillige af de dømt er såmænd ikke mere 'kriminalitetstruede' eller 'farlige' i hverdagen end de øvrige beboere. Overdrives problemet med 'sammenblandingen' af de to grupper?

"Jeg er ikke i tvivl om, at pædagoger og personale gør deres yderste for at levere den bedst tænkelige indsats – og som oftest er det bestemt også godt nok. Men det ændrer jo ikke ved, at der kan være forhold ved selve dommen eller varetægtsurrogatet, som påvirker også medbeboernes liv og dagligdag negativt. Det kan være ransagelser, brud på brevhemmeligheden, telefonaflytninger og så videre. Den meget omtalte ændring i målgruppen for disse særlige retsfølger betyder formentlig også, at der kan komme persongrupper ind i botilbuddene, som pædagogerne i de traditionelle botilbud ikke er uddannet til at tage sig af.

Problemet drejer sig vel ikke så meget, om personalet fokuserer på dommen eller ej, men snarere om det forhold, som nogle melder om, nemlig at ikke alle dømt er lige villige til at lade sig behandle. Den indsats, som måske skal til i de tilfælde, kan formentlig påvirke hjemmets atmosfære og stemning for de øvrige beboere. Det samme vil være tilfældet, når nogle af de domfældtes venner opsøger dem på bopælen eventuelt for at opkræve gæld."

Lige nu bekymrer flere i NDU sig for, om den opmærksomhed, området har fået på det seneste, kan resultere i, at der på sigt gives flere sanktionsmuligheder over for de domfældte. For det vil gå ud over den pædagogiske udvikling – og dermed fjernes noget af rationalet bag særforanstaltningerne. Hvad tænker du om den bekymring?

"Nu er det altid godt at bekymre sig. Og bekymringen kan være helt reel. Det er vigtigt, at vi handler eftertænksomt og ikke forfalder til hovsaløsninger. Men jeg vil godt lige indskyde, at vi ikke skal

opretholde et bestemt sanktionsystem – og slet ikke hvis det ikke er rimeligt – for at opretholde rationalet bag særforanstaltningerne.

Vi skal udvikle den palet af sanktioner, som bedst tilgodeser balancen mellem hensynet til samfundets beskyttelse af borgerne og den kriminelles retssikkerhed, ligesom det også er vigtigt at sikre personale og alle involverede ordentlige forhold.

Redegørelserne fra 2003 viste jo, at sociallovgivningen og straffelovgivningen ikke passer sammen. Der er endnu ikke fundet løsninger på problemet. Men det er vigtigt, at det sker."

Den nye målgruppe

Flere og flere af de domfældte befinder sig i sinkeområdet, og kan derfor ikke betegnes som egentligt udviklingshæmmede. De har et højere funktionsniveau end de øvrige beboere på botilbuddene, har typisk ingen erkendelse af eget handicap, ser sig selv som normale og vil hellere i fængsel end anbringes et sted, hvor der er udviklingshæmmede, som de klart distancerer sig fra. Denne ændring i målgruppen medfører nye problemstillinger i forhold til det pædagogiske behandlingsarbejde. Hvilke initiativer bør der tages i forhold til dem?

"Det bør indgå i det afklaringsarbejde, som stadig hviler på ministrenes bord. Der har været tanker fremme om oprettelse af mere specialiserede tilbud i socialt regi – eksempelvis på vores nordiske konference. Og det kan da bestemt også være en mulighed – ligesom man kunne overveje at etablere noget i Kriminalforsorgens regi. Det afgørende er vel, at der bliver tale om en indsats båret af stærke pædagogiske teams.

Jeg mener, at man ikke skal lægge sig fast på nuværende tidspunkt, men afvente, at de, der ved noget, og som mener noget om dette område, i fællesskab fremlægger løsningsforslag."

Ester Larsen, formand for Det Centrale Handicapråd: "Det afgørende er vel, at der bliver tale om en indsats båret af stærke pædagogiske teams."

Tidsbegrænsede domme

Siden 2000 har det været muligt at afslutte tidsbegrænsede domme for de mindre former for kriminalitet og dermed sikre større proportionalitet mellem kriminalitet og dom. Lidt over halvdelen af de domme, der er blevet afsagt i årene fra 2000 til 2005, er tidsbegrænsede. Hvad mener du om denne udvikling?

"Efter dansk demokratiopfattelse er borgernes retssikkerhed en helt central kvalitet, vi i særlig grad værner om. På den baggrund er det dybt bekymrende, hvis en gruppe borgere nærmest pr. automatik får antastet deres retsbeskyttelse. Da tidsbestemte retsfølger repræsenterer et retssikkerhedsproblem, bør de alene af principielle grunde begrænses til det nødvendige.

Dertil kommer, at undersøgelser viser, at dømt oplever det tidsbestemte som en ekstra straf. Ikke at vide, hvornår for-

anstaltningen kan slutte, og ikke at vide, hvad der skal til, for at den ophører, kan opleves som en daglig stressfaktor.

At der findes personer, der er så farlige, at tidsbestemte foranstaltninger er uomgængeligt, er evident. Forvaringsdomme anvendes da også uden for gruppen af kriminelle udviklingshæmmede.

Som bekendt vil Justitsministeriet evaluere de nye lovbestemmelser. Og det ser vi frem til, for vi vil meget gerne vurdere, om de nye regler har fundet den rette balance mellem hensynet til samfundets beskyttelsesbehov og den domfældtes retssikkerhed og retsfølelse.

Indtil evalueringen forelægges, vil jeg forholde mig afventende, men det bliver da interessant at få vurderet, om de tidsbestemte straffe er for mange eller for få – og om de er tidsbestemte på den rigtige måde.”

Kan de mange tidsbegrænsede domme rumme faldgruber?

”Jeg er bekendt med, at nogle mener, der er en sammenhæng mellem tidsbestemte straffe og det stigende antal domme. Det er jo vigtigt at få belyst, om det er tilfældet.

Nu er tilbagefaldsproblemet desværre ikke ubekendt for kriminelle, og det giver jo ikke i almindelighed anledning til tidsbestemt forvaring. Men når man vurderer de tidsbestemte foranstaltninger, er det væsentligt at huske, at de alene tages i anvendelse ved mindre farlig kriminalitet.”

De domfældte udviklingshæmmede kan som følge af deres dårlige begavelse være mere utilregnelige end de såkaldt normale kriminelle og har derfor brug for den støtte og de faste rammer i socialt regi, som en dom kan give. Spørgsmålet er, om ligebehandlingsperspektivet kan trækkes lidt for langt? En udviklingshæmmede person kan ikke ’færdigbe-

handles’ for sin tilstand. Og mange af dem begår blufærdighedskrænkelser – den pædofile drift, eksempelvis, kan stadig rumstere, når dommen ophæves. Og hvad så med hensynet til potentielle ofre?

”Det er jo straffesystemets opgave at fastsætte den rigtige dom for den begåede kriminalitet. Farlige forbrydere skal ikke færdes frit på gaden – uanset om de har handicap eller ej.

Når en udviklingshæmmede dømmes til behandling, skal der naturligvis ikke iværksættes en behandlingsindsats mod udviklingshæmning – men en indsats mod kriminalitet. En indsats, som den ikke-udviklingshæmmede formentlig også kan have behov for.

Vi må som samfund vurdere, hvilke personer, der tidligere har begået kriminalitet, vi tør sætte fri igen. Men man skal være opmærksom på, at man ikke bruger en dom over en udviklingshæmmede til at overforsikre sig mod ny kriminalitet

Man bør være opmærksom på, hvornår en doms oprindelige formål er opfyldt, så personen derefter kan overgå til støtte efter de almindelige regler i service-loven.”

Indtryk fra konferencen

Konferencen om domfældte udviklingshæmmede var jo velbesøgt og kredsede om mange problemstillinger, som også fik medieomtale. Hvad gjorde især indtryk på dig?

”Jeg synes, det var en god konference, som både rummede mange nyttige budskaber og indtryk. Blandt de sidste kan jeg f.eks. nævne det billede, der blev tegnet af den nye målgruppe. Det overraskede mig at høre, at det for nogle i denne gruppe er en skuffelse, når de ikke bliver dømt til fængsel, da ophold dér giver prestige i deres miljø.”

Konferencen fokuserede også på samrådenes uklare status og det antageligt stadig mere varierede niveau, som det kriminalpræventive tilsyn varetages på efter opgave- og strukturreformen. Hvad tænker du om det?

”Her er en meget stor opgave for kommunerne. Det Centrale Handicapråd vil fortsat gøre opmærksom på, at der skal findes en holdbar løsning omkring samråd i en eller anden form.

Det er også vigtigt, at kommunerne forstår opgaven med det kriminalpræventive tilsyn. Det er formentlig ikke realistisk, at opgaven placeres i andet regi end det kommunale. Men kommunerne må til gengæld ikke lades i tvivl om, at opgaven påhviler dem.”

Hvad kan konferencen så bruges til?

”Konferencen skal bruges til at presse på for at få en afklaring af de problemer, der allerede blev påpeget i redegørelserne fra 2003.”

Det Centrale Handicapråd

- Blev oprettet af Folketinget i 1980
- Er sammensat af repræsentanter for brugerne og de offentlige myndigheder
- Følger og vurderer vilkårene i samfundet for personer med handicap
- Rådgiver regeringen i alle anliggender af generel karakter, der har betydning for vilkårene i samfundet for personer med handicap
- Rådgiver andre centrale offentlige myndigheder i anliggender, der berører levevilkårene for personer med handicap
- Tager initiativer og fremsætter forslag til ændringer på de handicappolitiske områder
- Får sekretariatsbetjening af Center for Ligebehandling af Handicappede

Det Centrale Handicapråds pressemeddelelse af 19. september 2007

- "Hele området svæver i en juridisk gråzone. Det er tvingende nødvendigt, at vi finder ud af, hvorfor antallet (af domfældte udviklingshæmmede, *red.*) stiger så dramatisk..."
- "Det eksisterende system er dårligt gearet til at håndtere de psykisk udviklingshæmmede. Mange venter over syv måneder i varetægtssurrogat på at komme for retten. Her kan den udviklingshæmmede udgøre en sikkerhedsrisiko for de øvrige beboere, de ansatte og omgivelserne."
- "Sikkerhed er også et problem efter dommen, da straffeloven idømmer den psykisk udviklingshæmmede til 'anbringelse på institution'. Men institutionerne findes ikke længere. De er erstattet af botilbud, som hverken kan tilbageholde eller anvende magt over for dem (beboerne, *red.*). Det kan derfor være svært for medarbejderne på botilbuddene at forhindre ny kriminalitet, men også at motivere beboeren til et behandlingsarbejde."
- "Det haster med at få synkroniseret de to lovgivninger (straffeloven og serviceloven, *red.*), så vi kan være trygge ved, at udviklingshæmmede, der begår farlig kriminalitet, anbringes under betryggende forhold, som både garanterer den udviklingshæmmedes retssikkerhed og borgernes retsfølelse."

De foretrækker fængsel, men har brug for socialpædagogisk støtte

Stemplet. Nogle af de bedst fungerende domfældte er svære at nå pædagogisk. De føler sig stigmatiserede ved at blive anbragt i et botilbud for udviklingshæmmede – og foretrækker at afsone i fængsler. De er umotiverede, distancerer sig fra de øvrige beboere og rømmer ofte. Anne Marie Thyrring, jurist i Århus Kommune, peger på et problem. Og efterlyser nye løsningsmodeller, som matcher gruppens særlige behov og problemer. Uanset hvad man vælger, skal der indgå en betydelig socialpædagogisk støtte.

Hvad stiller man op, når en domfældt beboer vedblivende foretrækker fængsel frem for social støtte i et botilbud? Og når han af samme grund trækker et spor af problemer efter sig, der gør det socialpædagogiske arbejde overordentligt vanskeligt?

Det er faktisk situationen i forhold til nogle af de bedst begavede domfældte, der ikke ser sig selv som handicappede - og derfor udgør en stor udfordring for

de sociale myndigheder. Sådan vurderer Anne Marie Thyrring, jurist i Århus Kommune. Hun har som samrådsmedlem siden 2003 – først i Århus Amt, nu i det Østjyske Samråd – været med til at behandle op mod 90 sager.

En hel del af dem drejede sig om sigtede eller domfældte, der enten var udviklingshæmmede i lettere grad eller principielt set ikke var det, men som måtte ligestilles hermed ud fra en samlet

vurdering af deres funktionsniveau. Anne Marie Thyrring skønner, at der for mellem 10 og 20 procent af disse kunne konstateres nogle af de skitserede problemer.

Hvori består problemerne nærmere?

”De vil meget ofte slet ikke være i botilbuddet. Kunne de bestemme, skulle de ikke have noget som helst med vores område at gøre. Aldrig nogensinde. For de ser sig selv som normale, relaterer

Anne Marie Thyrring, jurist i Århus Kommune, har som samrådsmedlem siden 2003 – først i Århus Amt, nu i det Østjyske Samråd – været med til at behandle op mod 90 sager.

”Uden motivation er det stort set umuligt at udøve den nødvendige pædagogiske påvirkning, der skal sætte en positiv udvikling i gang. Og ret beset er flere af dem også for intellektuelt velfungerende til, at de for alvor kan få noget ud af den pædagogik, man som hovedregel driver i et § 108-tilbud.”

sig næsten hele tiden til det normale – og har man begået kriminalitet, er det normale altså at komme i fængsel. Så dér vil de også hen.

Derfor føler de sig i den grad stigmatiserede, når de i stedet får at vide, at de er 'udviklingshæmmede'. Og tilmed bliver anbragt på 'en institution for personer med vidtgående psykisk handicap', som det hedder. Den sociale foranstaltning opfatter de klart som en straf."

Hvilke konsekvenser har det?

"De blokerer og vil ofte ikke medvirke til noget som helst, ja, opponerer måske ligefrem mod pædagogerne. Og uden motivation er det stort set umuligt at udøve den nødvendige pædagogiske påvirkning, der skal sætte en positiv udvikling i gang. Og ret beset er flere af dem også for intellektuelt velfungerende til, at de for alvor kan få noget ud af den pædagogik, man som hovedregel driver i et § 108-tilbud. Vores erfaring er i hvert fald, at det i disse sager ikke er så let at effektuere en dom på den ønskede måde. Og ikke sjældent har vi bedt statsadvokaten vurdere, om der skal ske en skærpende af dommen."

Hvordan er de over for de øvrige beboere?

"De lægger ofte klart afstand til dem. Ind i mellem kan de være meget styrende og grove, hvilket delvist skyldes, at det kan knibe noget med deres empatiske evner. Og selvom de måske kan have held til at tyrannisere de andre, får de alligevel ofte en slags stjernestatus, fordi de kan så meget mere. Nogle af de øvrige beboere ser direkte op til dem."

Rømmer de oftere end de andre beboere?

"Ja, det gør de. De trives ikke rigtigt på § 108-tilbuddene og er derfor også sværere at 'holde på'. De er så at sige 'rømningstruede' og kan eksempelvis slippe af sted ved at stjæle en bil."

Når de ikke profiterer tilstrækkeligt af et ophold i § 108-tilbuddene, hvad skal der så til?

"Ja, dér hører de simpelt hen ikke til. Så vi bør etablere andre foranstaltninger, som i langt højere grad er skræddersyet til denne gruppe.

Hvad det præcist skal indeholde, er jeg som jurist næppe den rette til at udbrede mig om. Det bør selvfølgelig undersøges nøjere af fagfolkene, hvorledes der kan sættes ind med en anden pædagogik, og især mere psykiatri, yderligere misbrugsbehandling, mere målrettet beskæftigelse og undervisning - og så videre. Men jeg tør godt sige, og heri tilslutter mine kolleger i samrådet sig, at et alternativt tilbud er nødt til at tage højde for, at disse domfældte rent faktisk har en bedre begavelse end de øvrige domfældte. Og at deres personlighedsforstyrrelser næsten uden undtagelse er det største problem."

Så du tænker ikke på 'knaster' til kriminalforsorgens fængsler?

"Nej, slet ikke! De hører overhovedet ikke til i det regi. Det får de intet ud af, tværtimod. Og kriminalforsorgen råder i sagens natur heller ikke over den ekspertise, der skal til i forhold til den gruppe. En positiv udvikling skal primært ske gennem en socialpædagogisk indsats. At de gerne selv vil i fængsel, hænger sammen med deres ofte meget urealistiske forestillinger om, hvad det vil indebære for dem. Og fordi de tiltror sig selv færdigheder, de bestemt ikke har. Således tror de, at de i et fængsel vil blive optaget i 'gruppen af hårde drenge', og derfor vil blive en af dem, som de andre fanger ser op til – og er bange for.

Efter min vurdering bør de afgjort fastholdes i socialt regi. Men opholdet bør være i et miljø, hvor hele beboergruppen er bedre fungerende og dermed langt mere homogen. Det vil givetvis betyde, at de ikke føler sig nær så stigmatiserede."

De domfældte har et vidtgående psykisk handicap

Funktionsniveauet. Er den sigtede mentalt retarderet, eller må han samlet set ligestilles hermed, har han et klart handicap. I stedet for straf får han en foranstaltning. De pædagogiske udfordringer er store. Solstrålehistorierne er mange. Heldigvis.

I de fleste tilfælde mentalundersøges psykisk udviklingshæmmede forud for en domsafsigelse.

Især skal det undersøges, om den sigtede person kan diagnosticeres som mentalt retarderet.

For at kunne skønne, hvilken grad af mental retardering, der er tale om, vil personen blive testet af en psykolog. Resultaterne bruges af den speciallæge i psykiatri, der foretager mentalundersøgelsen. Psykiateren har samtaler med personen og indhenter oplysninger om denne hos pårørende, pædagoger, arbejdsgiver m.fl. På den baggrund vurderes, om der foreligger en mentalretardering – og graden af mental retardering fastsættes.

Det sker ofte, at undersøgelsen også afdækker andre psykiske lidelser hos personen – eksempelvis en depression eller en personlighedsforstyrrelse.

Efter den internationale diagnoseliste ICD-10 inddeles mentalretardering i 4 niveauer:

- Mental retardering af lettere grad (IQ: 70-50) – debil
- Mental retardering af middelsvær grad (IQ: 50-35) – imbecil i lettere grad
- Mental retardering af svær grad (IQ: 35-20) – imbecil i sværere grad

- Mental retardering af sværeste grad (IQ under 20) – idioti

I boksen gives eksempler på, hvilke færigheder man kan have på de forskellige niveauer.

Personer med mental retardering af lettere grad tilhører straffelovens § 16, stk. 2.

Straffelovens § 16, stk. 1 omhandler personer med mental retardering af højere grad, hvilket i forhold til en psykiatrisk diagnose omfatter de personer, der er vurderet til at være mentalt retarderede af middelsvær, svær eller sværeste grad.

Når mentalt retarderede domfældte anbringes, sker det i henhold til straffelovens § 68 på 'institutioner for personer med vidtgående psykiske handicap'. Set fra et psykiatrisk synspunkt er dette ret logisk, da det er et vidtgående psykisk handicap at være mentalt retarderet selv af lettere grad. En sådan person kan ikke klare sig selv med arbejde, familieliv og bolig.

Ifølge straffelovens § 16, stk. 2 kan personer, der er 'ligestillet med mentalt retarderede', få en foranstaltning i stedet for en straf, som om de reelt havde denne diagnose. Det drejer sig om en broget skare. Nogle af dem befinder sig i sinkeområdet (IQ: 85-70). Og nogle vil samtidig have andre psykiske lidelser,

der samlet set ligestiller dem med mentalt retarderede.

Når de, der vurderes at være ligestillede med mentalt retarderede, får foranstaltninger i socialt regi, vil en del af dem opleve, måske for første gang i deres liv, at tilhøre de bedst fungerende.

Og netop denne gruppe vil have god mulighed for at tilegne sig læring via den indsats, socialpædagogerne yder, hvad enten det sker under ophold i et botilbud eller via et tilsyn.

Der er ingen tvivl om, at gruppen kan være en pædagogisk udfordring. Men der er heller ingen tvivl om, at der om denne gruppe også kan fortælles mange solstrålehistorier, jf. boksen her.

Et par eksempler på gode forløb

- A er en ung kvinde, som flyttede direkte hjemmefra sammen med en mand, med hvem hun fik to børn. Da de blev skilt, flyttede børnene med faderen, og A rykkede alene ind i en lejlighed. Her var hun meget usikker og utryg og ringede derfor adskillige gange 112 blot for at få kontakt med nogen i aften- og nattetimerne. Hun blev anmeldt, diagnosticeret

til at være ligestillet med mentalt retarderede og idømt tilsyn med mulighed for anbringelse i institution for personer med vidtgående psykisk handicap. Den tilsynsførende hjalp hende med blandt andet praktiske opgaver og fik også de sociale myndigheder på banen, men da A stadig var mange timer alene, fortsatte hun med at genere alarmcentralen. Til sidst valgte tilsynsmyndigheden at anbringe hende på en institution. Her fik hun dagligt socialpædagogisk støtte, hvorfor hun lærte sig teknikker til at klare sig selv bedre. Og efter nogle år flyttede hun ud i egen bolig med støtte fra kommunen, dommen blev ophævet, og hun lever i dag en god og tryk tilværelse med den beskudne støtte, hun stadig har brug for.

- K er en ung mand, der efter en seksuel krænkelse af en mindreårig kusine blev anmeldt, diagnosticeret til at være i sinkeområdet og idømt tilsyn med mulighed for anbringelse. Efter flere års tilsyn kunne dommen ophæves. For da havde han profiteret af den tilsynsførendes pædagogiske indsats. I dag magter K således både at bo i egen lejlighed med en jævnaldrende kæreste og at indgå i beskyttet beskæftigelse. Kommunen og arbejdsgiveren kender hans gamle dom og ved, at man skal være opmærksom på faresignaler ved eventuel ændret adfærd.

Eksempler på færdigheder på forskellige intelligensniveauer

Udviklingshæmning

- Generel retardering, hvor alle psykiske færdigheder er mangel

fulde, men der er ofte tale om et ujævnt funktionsniveau.

- Diagnosticering sker derfor ud fra en samlet vurdering af de sociale, adfærdsmæssige, emotionelle, somatiske og intellektuelle forhold.

Mental retardering i lettere grad

- Den sproglige udvikling kan være forsinket, men de fleste udvikler et talesprog, der er tilstrækkeligt til almindelig og let forenklet samtale. Skolefærdighederne svarer til, hvad man kan på de første klassetrin.
- De fleste magter selv almindelige daglige gøremål, og nogle vil være i stand til at klare ufaglært arbejde.
- Den følelsesmæssige og sociale umodenhed kan gøre det vanskeligt for personen at leve op til omgivelsernes forventninger.

Mental retardering i middelsvår grad

- Udvikler kun langsomt forståelse og brug af sprog, hvor nogle evner at deltage i simple samtaler, mens andre har et så beskudt udviklet sprog, at de kan give udtryk for basale behov. Skolefærdigheder befinder sig på indskolings- eller børnehaveniveau.
- Det går langsomt med at udvikle motoriske færdigheder og evnen til at klare de daglige praktiske gøremål, og hos nogle er der behov for støtte gennem hele livet.

- Personer med lettere imbecilitet kan som regel udføre simpelt praktisk arbejde, hvis opgaverne

er omhyggeligt strukturerede, men det kræver ofte vedvarende vejledning.

Mental retardering af sværere grad

- Sprogfunktionen er dårlig – kan efterkomme meget enkle anvisninger. Funktionsniveauet svarer til, hvad småbørn mestrer.
- De fleste har udtalte motoriske vanskeligheder og de udviklingsmæssige mangler tyder på betydelig beskadigelse eller fejludvikling af centralnervesystemet.
- Har brug for megen støtte i dagligdagen.

Mental retardering i sværeste grad

- Har meget svært ved at forstå og efterkomme instruktioner. Kommunikationsevnen er ofte meget begrænset. Funktionsniveauet svarer til det lille eller spæde barns.
- Personen har meget ringe mulighed for at tage vare på sine basale behov og kræver konstant hjælp og opsyn.
- Organisk årsag kan påvises i de fleste tilfælde, og svære neurologiske og andre legemlige komplikationer er hyppige. De fleste har desuden svære bevægehandicap.

Debatten er på vej ud i skoven

Hør nu! Den aktuelle debat om udfordringerne i arbejdet med domfældte udviklingshæmmede kan blive et tilbageskridt for det socialpædagogiske arbejde. Det sker, hvis lovgiverne får indtryk af, at det er håndfaste restriktioner, der skal til. Større klarhed i reglerne er da velkomment, men først og sidst har vi brug for mere metodeudvikling.

'Serviceloven giver ikke mulighed for at skride ind over for udviklingshæmmede, som ikke vil rette sig efter den dom, de har fået. Og de vil heller ikke rette sig efter de anvisninger, pædagogerne giver dem.'

Sådan lyder nogle af påstandene i den aktuelle debat om sanktionsmuligheder over for udviklingshæmmede. Og påstandene er fremført af nogle af mine forstanderkolleger eller deres medarbejdere.

Jeg beklager, men de udsagn og holdninger ligger langt fra virkeligheden. Det er faktisk langt ude i skoven.

De muligheder, der efterlyses, findes i kriminalforsorgen eller inden for hospitalspsykiatrien. Den sociale lovgivning og de sociale institutioner er unikke, og de skal ikke være hverken fængsler eller psykiatriske afdelinger, men skal forblive sociale institutioner (botilbud) med en socialpædagogisk tilgang til de anbragte mennesker.

Den danske lovgivning placerer netop udviklingshæmmede uden for de andre systemer, og serviceloven giver nogle andre muligheder end dem, debattørerne efterlyser – og den tilgodeser de udviklingshæmmede.

Metodeudvikling frem for vilkårlighed

I de sociale institutioner skal vi arbejde med socialpædagogiske redskaber og ikke med sanktioner eller indgrib i grundlovssikrede rettigheder – eller med vilkårlige frihedsberøvelser.

Mine kolleger har ret i, at det i nogle tilfælde kan gøre vores arbejde meget vanskeligt. Det er ikke altid, at de pædagogiske metoder er virksomme. Men så er det vores pligt at sikre en metodeudvikling, som kan gøre det socialpædagogiske arbejde virksomt – også i de svære tilfælde.

Mine kolleger bliver citeret for, at de ikke kan tilbageholde en domsanbragt udviklingshæmmede på institutionen eller i botilbuddet mod dennes vilje.

Også den påstand er langt ude i skoven. Dommen i sig selv giver hjemmel til at tilbageholde den pågældende, hvis der er frygt for ny kriminalitet. Det bør de enkelte botilbud, som har domsanbragte, drøfte med stats- eller Rigsadvokaten.

Uklar lovgivning

Det er korrekt, at der er uklarhed i lovgivningen, og jeg vil meget gerne støtte, at der kommer mere klarhed. Det må dog ikke medføre flere sanktionsmuligheder og flere indskrænkninger for de udviklingshæmmede borgere.

Det er en kendt sandhed, at når der gives flere sanktionsmuligheder, så vil de blive brugt. Derved fjernes incitamentet for at skabe den nødvendige pædagogiske udvikling.

Mine kolleger peger også på en korrekt konstatering: Der er for få pladser til udviklingshæmmede, som har begået alvorlig kriminalitet - og de pladser bør etableres. Så vidt jeg er orienteret, vil de også blive det.

Blot vil det være et ulykkeligt pædagogisk tilbageskridt, hvis debatten fører til, at der igen blev indført halvlukkede institutionstyper, hvor man vilkårligt kan indespærre de personer, som ikke passer til den pædagogiske linje.

(Artiklen er baseret på en pressemeddelelse fra oktober 2007, red.)

Flere sanktionsmuligheder i det pædagogiske arbejde?

Glidebane. Frem for alt kalder udfordringerne i indsatsen over for dømt udviklingshæmmede på fortløbende pædagogisk metodeudvikling. Opklarende vejledninger går bestemt an, men nye magtbeføjelser kan resultere i dårligt pædagogisk arbejde.

Medierne har på det seneste fokuseret på domfældte udviklingshæmmede. Vinklen på nogle af historierne har drejet sig om at tildele pædagogerne flere muligheder for at lave indgreb og sanktioner af nærmest retslig karakter. For kun på den måde kan gråzonen mellem serviceloven og straffeloven ophæves. Og først da kan det kriminalpræventive tilsyn og behandlingsarbejdet varetages ordentligt og forsvarligt. Sådan lyder argumentet meget kort fortalt.

Men det er ikke et argument, vi kan købe.

Flere sanktionsmuligheder lyder måske tilforladeligt og fornuftigt. Når et menneske har begået kriminalitet og fået en dom, så er det vel kun fair, at den kan

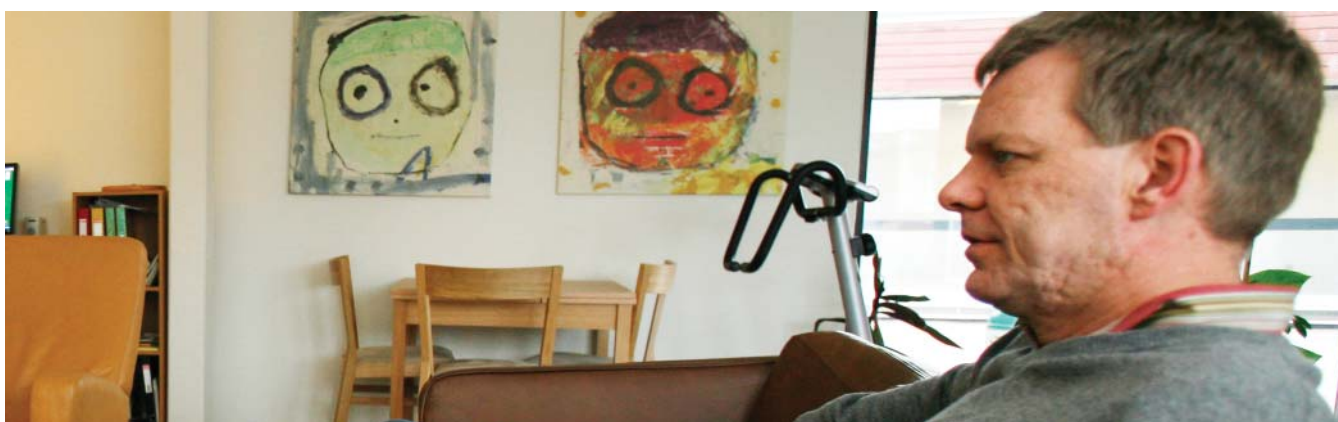
rumme en vifte af sanktionsmuligheder? Og er den dømt sågar udviklingshæmmede og dermed i en eller anden grad utilregnelig, synes restriktioner i forhold til hans videre færden vel så meget mere fornuftigt?

Ja, hvis et udviklingshæmmede menneske har begået eksempelvis vold eller seksualforbrydelser, og dermed kan være farlig, skal samfundet beskyttes mod gentagelser. Og det gør og kan man faktisk også inden for de rammer, lovgivningen sætter – om end det kan være en udfordring.

Med det mål at forebygge ny kriminalitet er der i straffelovens § 68 opstillet forskellige foranstaltninger, som et udviklingshæmmede menneske kan idøm-

mes afhængig af især grovheden af den begåede forbrydelse. Foranstaltningerne kan være ganske forskellige og effektueres i socialt regi, hvor man har de rette kompetencer til at yde den påkrævede socialpædagogiske støtte. Det gælder også, hvis der er begået meget personfarlig kriminalitet. Da anbringes den domfældte som hovedregel i landets eneste sikrede afdeling på Kofoedsminde.

Samfundet har med andre ord erkendt, for længst endda, at udviklingshæmmede hverken profiterer af straf eller afholder sig fra kriminelle handlinger ved udsigten til en sådan. I straffelovens § 16 hedder det da også, at disse mennesker ikke er egnede til straf. Et ophold i et fængsel vil være helt og aldeles meningsløst for dem.

Når pædagoger efterlyser flere regler og sanktionsmuligheder og dermed mere magt, så kan det meget nemt grunde i afmagt. Vi, der hver dag arbejder med målgruppen, rammes ind imellem af denne følelse foruden mistrøstighed og måske angst. Og det er med til at skabe usikkerhed om vores faglige identitet og færdigheder.

Hvordan kan vi så finde frem til årsagerne til den kriminelle handling? Og hvordan kan vi bedst muligt støtte, hjælpe og behandle den udviklingshæmmede, så han ikke igen begår kriminalitet? Lidt firkantet sagt: Er svaret flere restriktioner, så vi derved kan sikre os, at andre mennesker ikke lider overlast? Eller findes der mon andre muligheder?

Sænker kvaliteten af det pædagogiske arbejde

Serviceovens bestemmelser om tilbud og straffelovens ditto om påbud hænger ikke særlig godt sammen. Ingen tvivl om det. Men problemerne er ikke så store, som mange gør dem til.

Naturligvis bør uklarhed og tvivl fjernes, hvor det er muligt. Opklarende vejledninger vil bestemt ikke være af vejen - og langt at foretrække frem for at udstyre pædagogerne med flere og håndfaste magtbeføjelser. For jo mere magt, vi får, jo dårligere kan vi gå hen og blive til vores pædagogiske arbejde. Vi skal naturligvis ikke 'omskoles' til fængselsbetjente.

Snarere vil det være bedre, om vi kun sjældent kan sige 'skal' med loven i hånden. Derved får vi den største tilskyndelse til konstant at blive endnu dygtigere til at motivere den domfældte og få eller opretholde den rette kontakt til ham. Det vil styrke vores faglige identitet og ansvar.

Hvorfor vil man have flere magtbeføjelser?

Når pædagoger efterlyser flere regler og sanktionsmuligheder og dermed mere magt, så kan det meget nemt grunde i afmagt. Vi, der hver dag arbejder med målgruppen, rammes ind imellem af denne følelse foruden mistrøstighed og måske angst. Og det er med til at skabe usikkerhed om vores faglige identitet og færdigheder. Hurtigt kan den tanke melde sig, at man ville være bedre stillet, hvis man havde adgang til håndfaste restriktioner.

Og vi ville jo gerne kunne gribe ind, så vi ikke risikerer, at den domfældte, som vi føler ansvar for, begår overgreb mod andre. Overgreb, der måske endda får pressens bevågenhed, og som fører til spørgsmål om, hvorvidt vi har røgtet vores ansvar godt nok, og om vi er dygtige nok.

Derfor er det ikke spor underligt, at pædagoger ofte ønsker at kunne garantere, at det aldrig går galt. Og underligt er det slet ikke, når pædagoger i de heldigvis få tilfælde, hvor en domfældt begår ny personfarlig kriminalitet, griber sig i at ønske: Havde vi bare ret til at overvåge hvert skridt, personen tog uden for matriklen, så var det passerede ikke sket. Og kunne vi bare holde ham i et botilbud på livstid med beføjelser, der gør, at det ikke sker igen.

Men naturligvis tillader vores etik, menneskerettighederne og lovene ikke, at vi kan anbringe et menneske med tvang alene af frygt for, at noget måske kan gå galt en gang i fremtiden.

Pædagogisk udvikling frem for alt

Når pædagoger af og til slår ud med armene og siger, at vi ingenting må efter serviceovens indførelse, får man let følelsen af et déjà-vu. For hver gang der i årenes løb er blevet lavet lovændringer, som har indskrænket vores magtbeføjelser, har der lydt et ramaskrig. Men faktisk har vi stort set hver eneste gang konstateret efter noget tid, at det pædagogiske arbejde som konsekvens blev omstillet og udviklet, så vi reelt fik flere handlemuligheder. Med bedre livskvalitet for beboerne og større arbejds glæde for personalet til følge.

Så vi kan roligt spørge: 'Hvad er det, I vil gennemtvinge over for et andet menneske?'

En god øvelse kan være at sætte sig i den udviklingshæmmedes sted. Hvad ville man så ønske sig, at pædagogen

havde ret og magt til at gøre? Og, hvad ville man ønske, at samme pædagog havde evne og faglighed til at gøre? Mon ikke de fleste ville foretrække at blive motiverede til at handle hensigtsmæssigt af en pædagog, som de har tillid til og er trygge ved? Frem for at blive tvunget til det af en pædagog, som står med loven og magten i hånden?

Det hævdes af og til, at der ikke findes socialpædagogisk behandling. Men rent faktisk yder bo- og beskæftigelsestilbuddene i rigt mål en sådan behandling. Måltrettet og systematisk forsøger man at ændre det, som forårsager den u hensigtsmæssige og måske kriminelle adfærd. En behandlingsorienteret tilgang i det pædagogiske arbejde kræver, at den udviklingshæmmede motiveres til at medvirke aktivt, og at der skabes en ordentlig relation til ham.

Og ja, det kan være svært, når den udviklingshæmmede hverken kan eller vil. Rigtig svært endda. Og selv når han

kan og vil, bølger forandringsprocessen måske frem og tilbage. Der er sjældent tale om et lineært forløb, hvor det ene fremskridt afløses af det næste. Det gør blot udfordringen så meget desto større. For opgaven og ansvaret er vores. Vi skal finde den rigtige indfaldsvinkel til personen. Altså må vi arbejde videre. Samfundet forventer med rette af os, at vi løfter opgaverne godt og forsvarligt. Og det gør vi jo også i langt de fleste tilfælde.

Men vi ved, at der er relativt få domfældte udviklingshæmmede, som vi ikke kan nå ad pædagogisk vej med de metoder, vi råder over i dag. Da kan man kun bede om at få sagen for en dommer, som så må afgøre, om personen udgør en sådan risiko, at hans dom bør skærpes.

Frem for flere sanktionsmuligheder og magtbeføjelser bør fokus således være på mere faglig udvikling, bedre uddannelse, større fleksibilitet og omstillingsvilje i behandlingsarbejdet og forskning på området. Lederne har pligt til at støtte

medarbejderne i alt det gode, de kan, og i at se på muligheder for at omstille og udvikle den pædagogiske praksis frem for ubevidst at bidrage til eventuel frustration og afmagtsfølelse i forhold til, hvad vi hverken må eller skal.

Faglig udvikling fordrer også, at bo- og beskæftigelsestilbuddene åbner sig langt mere i forhold til hinanden. Det faglige miljø er ikke stort. Alligevel forekommer det os, at afstanden mellem tilbuddene er til at få øje på. Når det kommer til stykket, ved vi ikke nok om hinandens praksis og metoder. Vi tror, tilbuddene vil kunne lære rigtig meget af hinanden og dermed stimulere til yderligere metodeudvikling. Til gavn for alle parter.

Når pædagoger af og til slår ud med armene og siger, at vi ingenting må efter servicelovens indførelse, får man let følelsen af et deja-vu. For hver gang der i årenes løb er blevet lavet lovændringer, som har indskrænket vores magtbeføjelser, har der lydt et ramaskrig. Men faktisk har vi stort set hver eneste gang konstateret efter noget tid, at det pædagogiske arbejde som konsekvens blev omstillet og udviklet, så vi reelt fik flere handlemuligheder.

Botilbud melder beboere til politiet

Vold. Medarbejdere på botilbud for domfældte udviklingshæmmede skal være robuste og hårdhuede. Men der må være en kant. På Fuglekær Udviklingscenter i Børkop bliver forsætlig vold mod ansatte eller beboere meldt til politiet. Sagen slutter dog ikke her. En politianmeldelse er blot ét trin i beredskabet.

”Vold vil fremover blive meldt til politiet.” Den udtalelse vakte opsigt i 2001. Anna Lise Bredahl var forholdsvis ny som forstander på Fuglekær Udviklingscenter i Børkop – og hendes holdning var så absolut ny.

For i ’Brejning-systemet’ var man vant til, at beboeres overfald på pædagoger og medbeboere nærmest hørte med. Forældre til beboere blev forargede. Pressen kastede sig over sagen med interviews og artikler. Og politiet i Fredericia og Kolding reagerede prompte: ’Skal vi nu til at stille med mandskab hos jer hver eller hver anden dag?’

”Mange mente, for nu rigtig at sætte det på spidsen, at når man er udviklingshæmmede og bor et sted som her, så må alle være indstillede på, at der af og til bliver langet nogle gevaldige øretæver ud - men den holdning accepterede jeg altså ikke,” fastslår Anna Lise Bredahl.

Krænkende overgreb

Noget af det, man risikerer som ansat eller beboer, er trusler mod ens familie, truende adfærd med farlige genstande, befamling, voldtægtsforsøg, kvælertag, spark, bid, skub og slag.

”Det gør de færreste sig nok begreb om,” vurderer Anna Lise Bredahl, som løbende sender Region Syddanmark en liste, hvor overgreb inden for fire kategorier registreres og gradueres: Trusler, seksuel chikane, psykisk og fysisk vold. Mod medarbejdere og beboere imellem. Inden 2007 er omme ventes næsten 1.000 af sådanne overgreb registreret og indberettet.

Der er ifølge forstanderen episoder, ingen ville tøve med at anmelde, hvis de foregik inde i byen. Men smertegrænsen på Fuglekær ligger lidt højere. Hvor den præcist går, kan ikke siges. Det beror altid på en konkret vurdering, om der er tale om vold. ”Når den enkelte føler sig krænket, bevæger vi os dog inden for definitionsområdet. Eksempelvis gør det ikke ondt at blive kaldt ’møgluder’ eller spyttet på gentagne gange. Men det er ydmygende, og nogle knækker på det. Vi anmelder sådanne episoder til politiet for at understrege sagens alvor.”

Hendes holdning er nu som dengang i 2001, at udøver man vold, er man på kant med straffeloven, uanset hvem man er, og hvor man bor – og derfor bør politiet sættes på sagen.

Hidtil er der indgivet politianmeldelse to til fire gange om året. Anmeldelserne har næppe i sig selv forebygget vold. Det havde man heller ikke ventet, erklærer Anna Lise Bredahl. For kun få beboere tager højde for, at vold kan udløse en politiundersøgelse og straffesag.

”Også derfor arbejder vi målrettet med at fremme den pædagogiske udvikling. Vi sætter mere og mere fokus på den støtte og de rammer, som kan bidrage

Fuglekær Udviklingscenter

- Er et specialiseret § 108-tilbud under Region Syddanmark
- Huser, hjælper og støtter 48 voksne borgere med varig nedsat funktionsevne og svære personlighedsforstyrrelser, heraf har 17 en foranstaltningssdom
- Består af syv boenheder og ét beskæftigelsestilbud
- Fører kriminalpræventivt tilsyn med knap 10 domfældte, som har ophold andetsteds
- Har i alt 130 medarbejdere og råder over et samlet budget på knap 50 mio. kr. i 2007

til at øge den enkelte beboers livskvalitet. Derved kan vi bedre sikre, at der opstår så få voldsomme episoder som muligt.”

Hver episode granskes

Forstander Anna Lise Bredahls udmelding i 2001 faldt i god jord hos Fuglekærs sikkerhedsgruppe, der skulle udarbejde og godkende anmeldelsespolitikken: Nu måtte medarbejdere og beboere ikke længere affinde sig med at blive overfaldet og truet på en grænseoverskridende måde, uden at gerningsmanden kunne blive anmeldt til politiet.

Men hver episode analyseres grundigt, forklarer Anna Lise Bredahl. ”Vi ser ikke kun på voldens karakter og situationen, der udløste den, men bedømmer også beboerens forudsætning for at begribe alvoren og rækkevidden af sin handling. Vi anmelder ikke bare pr. automatik.”

Nogle beboere kan dårligt handle forsættligt - de handler snarere i affekt. Det gælder dem, der har et meget lavt funktionsniveau og et livslangt behov for ophold og massiv støtte.

”En anmeldelse og en efterfølgende politiundersøgelse med afhøring, tekniske og lægefaglige undersøgelser samt en eventuel straffesag kan være næsten meningsløs for dem,” mener Anna Lise Bredahl. Alligevel sker det, at et overgreb anmeldes til politiet, selvom beboeren reelt ikke anede, hvad han eller hun gjorde. Det kan skyldes overgrebets karakter, hvorfor hensynet til offeret spiller en stor rolle. Det kan også handle om frygt for en gentagelse, som rejser behov for at føre en tæt kontrol med beboeren. Hertil kan en dom få en vis betydning.

Overfald og trusler fra de bedre fungerende beboere kan være meget grove og et stykke ad vejen tilsigtede: Nogle af dem ved godt, hvad de gør, og at det er forkert. De kan bare ikke lade være, vurderer afdelingsleder Ruth Sønder-

skov. ”De er ikke kun lettere udviklingshæmmede, men kan også være præget af eksempelvis omsorgssvigt, personlighedsforstyrrelser og misbrug. Og konsekvensen kan ofte være en ganske vanskelig adfærd.”

Når disse beboere står bag volden, stiller sagen sig således anderledes. Og det gælder ikke mindst, hvis de i forvejen har en dom. For et overfald viser ifølge forstander Anna Lise Bredahl, at den domfældte aktuelt er farlig. Derfor er han ikke klar til at få lempet sin dom. Måske fører en anmeldelse ikke til en ny dom, men den indgår i argumentationen, når botilbuddet skal udtale sig i forbindelse med statsadvokatens årlige kontrol med foranstaltningen.

En erfaren pædagog fortæller om en politianmeldelse

”Det gav et lille stik i hjertet, da beboeren gik ind på forstanderens kontor for at tale med politiet. Frygten i hans øjne fik mig da til at tænke på, om dét ikke var ’straf nok’. Så en anmeldelse kræver altid et tilløb, hvor vi sikrer os, at vi gør det rigtige. Vi må ikke begyn-de at synes, at en politianmeldelse er ’synd’ for ham. For så mister vi det faglige overblik, gør ham en bjørnetjeneste og sender offeret et noget uheldigt signal.”

Politianmeldelser indgives som regel ikke af offeret selv, men af en afdelingsleder – næsten altid efter forudgående drøftelse med forstanderen. Formålet er at undgå, at forholdet mellem offeret, vidnerne og gerningsmanden kompliceres yderligere (se næste artikel, *red.*).

En beboer, der er blevet overfaldet, vil sjældent selv kunne anmelde episoden. Inden man skrider til en anmeldelse, taler kontaktpædagogen med beboeren om sagen. Er offeret en medarbejder, hvad der sker hyppigere, drøfter denne med kolleger og afdelingslederen, om

På Fuglekær Udviklingscenter i Børkop bliver forsættlig vold mod ansatte eller beboere meldt til politiet. Sagen slutter dog ikke her. En politianmeldelse er blot ét trin i beredskabet.

Men sker det, at en medarbejder ikke ønsker selv en grov episode anmeldt, eller omvendt står alene med ønsket om at anmelde en episode, vil ledelsen altid føje medarbejderen.

der bør indgives en politianmeldelse. Den endelige beslutning træffes af lederen. Men sker det, at en medarbejder ikke ønsker selv en grov episode anmeldt, eller omvendt står alene med ønsket om at anmelde en episode, vil ledelsen altid føje medarbejderen.

Offeret skal køres til lægen eller på skadestuen for at blive undersøgt og for at sikre tekniske beviser. Vidner til episoden følger med.

Først herefter melder afdelingslederen overfaldet til politiet, der normalt vil

behandle sagen efter straffelovens § 119 om vold mod personer i offentlig tjeneste. Afdelingslederen og politiet tager også stilling til, om episoden bør offentliggøres.

Forstander Anna Lise Bredahl har dog – ligesom flere af sine kolleger i andre botilbud – erfaret, at anmeldelser ikke altid fører til en efterforskning. Måske vil politiet end ikke tage imod anmeldelsen. En voldsepisode kan ligge under bagatelgrænsen set fra politiets side. Eller man vil ikke prioritere opgaven, når gerningsmanden i forvejen er i et tilbud og måske har en dom.

Beredskabet står klar

Den lægefaglige undersøgelse af offeret kan sjældent stå alene. Til anmeldelsespolitikken hører derfor en beredskabsplan, som viser, hvordan man kan drage omsorg for en beboer eller en medarbejder, der er blevet overfaldet, jf. boksen.

Beredskabsplan, Fuglekær Udviklingscenter

- Hver boenhed har en beredskabsplan, som angiver proceduren for, hvordan man konkret kan handle efter en voldsepisode, herunder hvem der har ansvar for hvad
- Heri indgår psykisk førstehjælp, kriseteori og -hjælp, opfølgende samtaler o.l.
- Der skal være tid og personale til rådighed, så en belastende episode kan tales igennem senest ved arbejdstids ophør
- Der ydes psykologhjælp betinget af den konkrete voldsepisode
- En voldsepisode skal efterfølgende bearbejdes i personalegruppen

”Det er vigtigt at finde ud af, hvad den pågældende skal hjælpes med og hvordan for at komme hurtigt på højkant igen,” siger forstander Anna Lise Bredahl.

Og beredskabsplanen har været gavnlig i flere tilfælde, vurderer hun. Uden den ville der være beboere og medarbejdere, som næppe var kommet sig helt efter et overfald. Og selvom det koster, ville det i forhold til en medarbejder være endnu dyrere, hvis man forholdt sig afventende eller først satte ind, når denne måske har været sygemeldt i længere tid.

En erfaren pædagog beretter om følgerne af en trussel på livet

”En kollega og jeg blev på en meget voldsom måde truet på livet af en ellers velfungerende mandlig beboer. Episoden fyldte alt i huset den dag. Det var oplagt et brud på straffeloven. Vi kunne ikke komme uden om en anmeldelse. Jeg var dybt chokeret, mærkede i den grad angsten og adrenalinet pumpe rundt i kroppen. Et fysisk overfald havde været bedre, for så havde jeg kun fået fysiske mærker.

En trussel af den kaliber kan man bare ikke ryste af sig – det forfulgte mig længe. Og min kollega kunne simpelt hen ikke længere være på afdelingen. Da jeg skal afgive vidneforklaring i retten, vender tankerne alligevel tilbage.

For jeg skal jo støtte og hjælpe beboeren, det er kernen i min professionelle identitet, og jeg ved om nogen, hvor skidt han har det i den situation. Kunne jeg have grebet det anderledes an? Er en retssag alligevel at gå for vidt? Men tvivlen nager ikke længe. Jeg ved, vi gjorde det rigtige.”

Politianmeldelser påvirker sagens parter

Stemning. Situationen efter en episode skal nedtrappes. Derfor er det ikke offeret, men Fuglekærs ledelse, som anmelder sagen. Alligevel kan forholdet mellem den voldelige beboer, offeret og vidnerne godt blive anspændt i en periode. Episoden fører konsekvent til faglige refleksioner – og ofte ransagelse i egne rækker.

”En voldsepisode præger altid de involverede og andre på afdelingen, så vi har bestemt ikke brug for, at en politianmeldelse forværrer situationen,” siger afdelingsleder Charlotte Grønhøj fra Fuglekær Udviklingscenter i Børkop. Derfor er det næsten altid en leder, og ikke offeret, som endeligt beslutter at anmelde en voldsepisode til politiet.

Men beboeren, der er blevet anmeldt, retter ikke nødvendigvis sin vrede og frustration mod ledelsen alene, erkender Charlotte Grønhøj. ”Beboeren mener måske, at medarbejderne reelt står bag anmeldelsen. Det kan han opleve som et tillidsbrud, selvom han nok udmærket ved, at medarbejderne også har en vis kontrolfunktion.” Har beboeren i forvejen en dom, så ved han desuden, at anmeldelsen kan trække fra, når botilbuddet skal beskrive hans tilstand over for statsadvokaten. Måske med den konsekvens, at dommen bliver forlænget.

Følgerne af anmeldelsen kan i en rum tid give usikkerhed og en anspændt

stemning. Normalt går der flere uger fra episoden anmeldes og efterforskes af politiet, til anklageskriftet er klar, og retssagen går i gang, fortæller pædagog John Andersen. ”En beboer, vi havde anmeldt, gav mig længe den kolde skulder – og først lige inden retssagen kunne vi give hinanden hånden. Efter retssagen, som i øvrigt endte med, at dommen blev forlænget, kom vi omsider på god fod igen, og han begyndte på ny at tage imod min støtte.”

Fungerer beboeren og medarbejderen slet ikke sammen længere, kan det ifølge Charlotte Grønhøj komme på tale at adskille dem i hvert fald for en periode.

Svært for de andre beboere

Ubehageligt kan det også være for beboere, der som led i efterforskningen skal afhøres, og som skal vidne i retssagen, hvor en anden beboer er sigtet. Også de fornemmer sagens alvor. Men de kan have svært ved rigtigt at forstå og overskue, hvad der skal ske. De er usikre på, hvad det indebærer at blive afhørt. Og de kan være bange for at afgive vidneforklaring, mens den anden hører på – for kan de mon så komme i klemme efterfølgende.

Pædagog John Andersen forklarer, at det ofte er kontaktpersonen, der hjælper den ængstelige beboer, så han får bedre styr på, hvad der skal ske. Og ventes forholdet til den anklagede at blive påvirket, bliver han også forberedt på det. ”Frem til, under og efter retssagen skrider vi

ind, hvis der er optræk til splid mellem dem, eller hvis vidnet er så bange for den anklagede, at han prøver at undgå eller behage den pågældende.”

Faglig refleksion og selvransagelse

Spørgsmålene er mange, siger afdelingsleder Charlotte Grønhøj, når ledere og medarbejdere reflekterer over en episode, der har ført til en anmeldelse. Hvad skete der? Hvad gik forud? Kunne det være forhindret? Hvordan skal det bearbejdes? Og hvordan kan noget tilsvarende undgås? Selvom forløbene aldrig er ens, kan der godt drages brugbar læring af episoden.

Hun beretter også om, hvordan de involverede ledere og medarbejdere har det med at ransage sig selv efter en episode. ”De spørger jo sig selv, om de mon håndterede situationen godt nok. Om de overså nogle signaler, hvorfor man faktisk kunne være kommet episoden i forkøbet eller dog forhindret et knapt så voldsomt forløb. Eller om beboeren bare havde det så svært, at han kun kunne handle sådan, uden at man rigtigt kunne gøre fra eller til.”

Forstander Anna Lise Bredahl mener, at medarbejderne ofte er lidt for hårde ved sig selv, da beboerne kan være yderst impulsive og svære at læse. ”Men, hvis vi selv indirekte har medvirket til at udløse en episode, så står vi ved det – og må lære mest muligt af forløbet.”

Vil ikke lægge krop og sjæl til hvad som helst

Ny kultur. Anmeldelsespolitikken har ikke været ene om at sænke tolerancetærsklen blandt ledere og medarbejdere på Fuglekær Udviklingscenter. Arbejdet med voldsforebyggelse og magtanvendelser har også præget holdningerne.

Tidligere var de fleste pædagoger mere indforstået med at tåle, hvad der kom fra voldelige beboere. Og selv de bedst fungerende af dem burde skånes for politianmeldelser, mente man.

”Den holdning titter da frem af og til hos medarbejdere med typisk årelang erfaring i Brejning-miljøet,” fortæller afdelingsleder Charlotte Grønhøj. ”Men ellers er den stærkt på retur. Og vi møder den stort set aldrig hos nye pædagoger.”

Hun fortæller, at det især er anmeldelsespolitikken, der har ændret kulturen og holdningerne til, hvad man uden videre skal være indstillet på at lægge krop og sjæl til.

I samme retning trækker den forebyggende voldspolitik og arbejdet med magtanvendelser, som serviceloven har været katalysator for.

”Vi har i de senere år sat mere direkte ind på at mindske antallet af voldsepiso-

der. Og vi har fået langt større fokus på indberetning, refleksion og opfølgning på magtanvendelser. Det har været med til at bringe fagligheden i højsædet,” vurderer Charlotte Grønhøj.

Voldsforebyggelse

I henhold til Fuglekærs forebyggende voldspolitik er der tale om vold, når den enkelte oplever sine grænser krænket - fysisk såvel som psykisk.

Slag, spark og trusler kan blandt andet opstå som følge af kommunikationsbrist, manglende forståelse for beboerens behov, aggressioner fremkaldt af angst, krav og grænsesætning.

”Derfor er det vigtigt for os at have en fælles forståelse og kendskab til strategier, der kan imødegå vold,” siger Charlotte Grønhøj.

Voldspolitikken indeholder forskellige etiske regler. Og når man efterlever dem, så taler man i et sprog, beboerne forstår. Man respekterer deres integritet og værdighed, er tolerant over for dem, tager dem alvorligt og orienterer om, hvad man vil sige og gøre samt viser dem, hvem man er. En række af volds politikens øvrige virkemidler fremgår af boksen.

Forebyggende volds politik, Fuglekær Udviklingscenter

- Voldspolitikken skal gøre vold til et fælles anliggende; vise de risici, arbejdet kan rumme; legitimere, at vold kan opfattes forskelligt; forebygge vold bedst muligt; sikre voldsramte hjælp; forebygge negative konsekvenser efter voldsepisoder; orientere om arbejdsforhold; fungere som redskab i forhold til nyansatte og sikre erfaringsopsamling
- Voldspolitikken forebyggende del indeholder blandt andet uddannelse, supervision, psykologhjælp, instruktion, kollegial støtte, personalets sammensætning, beboerfrie pauser, handleplaner, gruppedeling af beboere, flugtveje og tilkaldesystemer

Magtanvendelser

Antallet af magtanvendelser på Fuglekær Udviklingscenter er faldet med cirka 10 procent gennem de seneste fem år.

Og karakteren af dem har også ændret sig. Før kunne indgrebene være mere voldsomme og langvarige. Ifølge forstander Anna Lise Bredahl greb man ofte hurtigt og håndfast ind.

Stadig opstår der meget ubehagelige situationer, hvor pædagogerne må ty

til nødværge, fastholdelse og lignende. Men indgrebene er generelt blevet mere skånsomme og varer typisk mellem et halvt og et helt minut, somme tider endnu kortere.

Og det hænger ifølge forstanderen sammen med, at pædagogerne er blevet dygtigere til deres fag. De er blevet mere nærværende og tydelige i relationsarbejdet. De læner sig ikke bare op ad firkantede regler. De råder over andre redskaber, og er derfor meget mere bevidste om, hvad de kan gøre, så vanskelige situationer ikke optrædes. ”De er opmærksomme på, hvordan de omgås beboere, som let farer op,” siger Anna Lise Bredahl. ”Hvis de kan, taler de ham til ro, stiger af på kravene, går væk fra ham eller lader ham rase ud på sit værelse.”

Anderledes er det med de beboere, for hvem en kraftfuld fastholdelse er det eneste ’middel’, når det handler om at få afløb for indestængt frustration eller at opnå tryghed, fortæller hun. Beboeren udser sig den pædagog, der kan berolige ham sådan. ”Men hvis pædagogen alligevel ikke magter det, kan situationen udarte sig - måske endda farligt. Vores

opgave er derfor gradvist at give ham redskaber, så han kan få det, han trænger til, på en bedre måde.”

Forstander på Fuglekær Udviklingscenter, Anna Lise Bredahl.

Der opstår stadig meget ubehagelige situationer, hvor pædagogerne må ty til nødværge, fastholdelse og lignende. Men indgrebene er generelt blevet mere skånsomme. Og det hænger ifølge forstanderen sammen med, at pædagogerne er blevet dygtigere til deres fag. De er blevet mere nærværende og tydelige i relationsarbejdet. De læner sig ikke bare op ad firkantede regler.

'Der går ikke noget fra de andre beboere, tværtimod'

Flere domfældte, tak. Botilbuddet Solstriben på Amager har gjort sig de første erfaringer med at lade domfældte og ikke-domfældte udviklingshæmmede bo dør om dør. Var man først betænkelige ved at huse lovovertrædere, er der nu kun velvilje og begejstring. For udfordringerne har givet et fagligt løft, mange profiterer af.

"Vi er glade for at have domfældte udviklingshæmmede. De udfordrer vores pædagogik på en måde, som indirekte også gavner de øvrige beboere," siger Karin Damhus, forstander på Solstriben – et § 108-tilbud for voksne udviklingshæmmede i Københavns Kommune.

Så positive er erfaringerne, at selvom de kun er baseret på arbejdet med to beboere, ønsker forstanderen og hendes medarbejdere at modtage flere domfældte udviklingshæmmede.

Og ønsket påvirkes ikke synderligt af den igangværende debat om fordele og ulemper ved at lade domfældte bo dør om dør med lovlige udviklingshæmmede, erkender Karin Damhus.

"Vi ved, at der nogle steder kan være problemer, især måske dér, hvor der også er sigtede anbragt i varetægtssurrogat. Men vi har også noteret os, at der er mange andre fagfolk, som slet ikke betragter 'sammenblandingen' af beboere med og uden dom som et problem."

To beboere med dom

Den ene beboer flyttede i 2001 fra Kofoedsminde til Solstriben, hvor han også før havde boet. Man vurderede på Kofoedsminde, at han ville profitere af at flytte ud i et andet socialt botilbud.

Den anden beboer flyttede ind i begyndelsen af 2006 og rejste efter halvandet år i 2007.

Begge beboere havde begået brandstiftelse og var dømt til anbringelse på en institution. Den første beboers dom var skærpet, idet den indebar mulighed for overførsel til en sikret afdeling.

Når Solstriben fik ansvaret for endnu en domfældt udviklingshæmmede, skyldtes det stedets relativt gode erfaringer med den første beboer.

Personligheden tæller

Solstriben er imidlertid ikke åben over for enhver udviklingshæmmede med dom.

"Nej, vi tager ikke imod stærkt voldelige domfældte, da vi mener, det vil have negative konsekvenser for de øvrige beboere og for medarbejderne," fortæller forstander Karin Damhus.

Afgørende er den dømtes personlighed, ikke dommen. For nylig fik Solstriben en henvendelse om at modtage en borger, som havde begået seksuelt overgreb. Det ville man rigtig gerne, for stedet kendte personen og hans problemer, men det blev dog ikke en realitet, da han ikke fik en anbringelsesdom.

Ifølge Ingrid Balsov, der er tilsynsførende konsulent og formand for kommunens samråd, vurderer kommunen nøje i hver enkelt sag, hvilken boform og beboergruppe en dømt person kan profitere af at være sammen med. "De domfældte er lige så forskellige som alle andre mennesker, og selvom de har begået kriminalitet, skal vi naturligvis have deres individuelle forhold og livskvalitet for øje og ikke kun tænke på samfundets retsfølelse."

Et andet beredskab

Beredskabet og forberedelserne er anderledes, når en beboer med dom kommer ind ad døren.

Solstriben

- Er et § 108 tilbud under Københavns Kommune til voksne udviklingshæmmede fra 30 år og op med følgehandicap af psykosocial eller psykiatrisk karakter
- Består af afdelingerne Tomatvej 1 og Irlandsvej 41 med i alt 27 pladser, heraf er en p.t. besat af en domfældt udviklingshæmmede
- Har knap 50 faste pædagoger og pædagogmedhjælpere
- Den årlige pladstakst er på cirka 0,6 mio. kr. og det samlede budget er på 18 mio. kr.

”Forud for modtagelsen taler vi i personalegruppen meget om omfanget af opgaven, vores ansvar og om, hvordan det sikres, at beboerens adfærd ikke belaster de øvrige beboere,” fortæller forstander Karin Damhus.

Solstriben etablerede desuden et særskilt team af tre medarbejdere, der skulle have særlig opmærksomhed på den første beboer med dom. Og de skulle sikre, at beboeren var ledsaget ved al udgang, hvad der var et krav i dommen.

Politiets forlængede arm

Uanset forberedelsen skabte udsigten til at skulle arbejde i feltet mellem service-lov og straffelov usikkerhed blandt medarbejderne.

”Jeg var nervøs for, om jeg skulle være politiets forlængede arm. Jeg kendte ikke meget til straffeloven, og vidste ikke, hvordan jeg skulle håndtere dilemmaet mellem tilbud og forbud,” siger pædagog Vivian Jørgensen om sine tanker forud for indflytningen af den første beboer.

Hun fokuserede til at begynde med kun på dommen og på frihedsberøvelsen. Opgaven måtte primært være at hjælpe beboeren til at håndtere livet med en dom og gradvist få ham ’tilbage til friheden’. Men det viste sig, at frihedsberøvelsen slet ikke fyldte hos ham. Beboeren var vant til institutionslivets faste rammer.

”Han begik efter mere end et års ophold ny kriminalitet, fordi han ikke kunne administrere den øgede frihed, vi så småt gav ham. Det gik alligevel for hurtigt, så han blev frustreret – og reagerede på det,” fortæller Vivian Jørgensen.

Den nye dom gav ham tryghed. Og pædagogerne måtte tænke helt anderledes: målet for beboeren var ikke frihed, men tryghed og gode oplevelser med beboerne og personalet.

Derfor måtte også den pædagogiske indsats revurderes. Man inddrog blandt andet psykolog Tove Svendsen, Århus, som superviserede og underviste personalet i kommunikation med udviklingshæmmede. Psykologens store erfaring med brandstiftere hjalp medarbejderne til at forstå beboeren bedre. Og de lærte, hvordan han bedst kunne hjælpes og støttes.

Bedre rustet til den næste beboer med dom

Modtagelsen af den næste beboer med dom udløste ikke nervøsitet. For denne gang havde Solstriben et helt andet billede af, hvad det indebærer at huse en beboer med dom. ”Vi vidste nu, hvordan vi skulle håndtere opgaven på en forsvarlig måde og uden, at det ville gå ud over de andre beboere,” siger forstander Karin Damhus.

Hun vurderer, at de erfaringer og den viden, Solstriben egenhændigt har fået eller indhentet fra kolleger og specialister på området, har givet en langt større faglig ballast. Usikkerhed er afløst af velvilje og begejstring i forhold til at arbejde med domfældte.

”Vi er ikke naive. Vi ved udmærket godt, at problemerne er komplekse. Vi tager stilling fra sag til sag – og tager kun opgaven, hvis vi magter den,” forklarer forstander Karin Damhus.

Et godt samarbejde

Ordet ’samarbejde’ går igen, når medarbejderne skal forklare, hvorfor det er gået så godt med at integrere to domfældte beboere på et botilbud, der primært er indrettet til ikke-domfældte.

Pædagog Birgit Overgaard Nissen nævner som eksempel den første beboer, der kom fra Kofoedsminde. ”Han havde stærke følelsesmæssige bindinger dertil. Savnet ansprede ham til at begå ny kriminalitet i håb om, at en skærpelse af dommen kunne bringe ham tilbage. Derfor har vi en aftale med Kofoeds-

minde om, at han én gang i kvartalet kan komme på ferie dernede. Det har gjort ham glad og tryk, og siden har han ikke begået kriminalitet.”

Medarbejderne beretter om et effektivt og smidigt samarbejde med Kofoedsminde. Før, under og efter flytningen. ”Overdragelsen var meget omhyggelig. Vi holdt flere møder, og Kofoedsminde besøgte os sammen med beboeren,” fortæller Birgit Overgaard Nissen. Før indflytningen besøgte hele personalegruppen Kofoedsminde, hvor adskillige faglige problematikker blev gennemgået, og hvor en erfaren jurist og psykolog underviste på et dagseminar.

”Har vi spørgsmål vedrørende vores beboer, kan vi altid ringe til hans tidligere kontaktpersoner. De kender ham og vil gerne hjælpe,” siger pædagog Birgit Overgaard Nissen.

Udover samarbejdet mellem de to botilbud har forstander Karin Damhus tidligere holdt møder med det lokale politi om serviceloven og dens betydning for pædagogernes arbejde. Herunder at botilbuddet – til politiets overraskelse – ikke må låse dørene og tilbageholde beboerne. Kontakten til politiet har været med til at afklare forventninger, ansvar og roller og udrydde de misforståelser, der kan opstå på grund af manglende kendskab til hinandens arbejde.

”Tidligere, når vores domfældte beboer af og til rømmede, klandrede politiet os, at vi ikke havde tilbageholdt ham. De kunne ikke forstå, hvorfor vi ikke bare havde låst døren til hans værelse,” forklarer pædagog Vivian Jørgensen.

Indflytningen af beboere med dom har skabt kontakt til specialister som psykologer og psykiatere. Blandt andet ledsager personalet en af de domfældte, når han hver tredje uge skal til samtalerapi i Århus. ”Og jeg kan kontakte hans psykolog, Tove Svendsen, hvis der har været en episode, som vi har svært ved

at tolke. Så giver hun sit bud på årsagen til hans reaktioner. Og denne viden kan vi bruge i vores videre arbejde,” fortæller pædagog Birgit Overgaard Nissen.

Udfordringer og læring

Indflytningen af domfældte beboere på Solstriben har således budt på faglige udfordringer.

”Vi var nødt til at gå åbent og ydmygt til opgaven, for vi havde ikke noget forhåndskendskab til målgruppen eller til straffeloven. Men da vi i forvejen har en sammensat brugergruppe med forskellige problemer, er vi vant til at tænke kreativt,” forklarer forstander Karin Damhus.

Indsatsen i forhold til de domfældte beboere indvirker ikke negativt på de øvrige beboere: ”Så længe problematikkerne vedrørende misbrug, vold eller psykopati ikke dominerer adfærden, kommer det alle til gode, at vi i dag også skal rumme beboere med dom. Der går ikke noget fra de andre beboere, tværtimod,” udtaler pædagogmedhjælper Winnie Sterling Sørensen.

Hun fortæller, at kontakten mellem den domfældte beboer, der tidligere boede i afdelingen, og de øvrige beboere har påvirket beboernes livskvalitet positivt. Han var omsorgsfuld. De andre beboere var rigtig glade for ham og kontaktede ham. De begyndte at kommunikere med ham og hinanden i stedet for igennem personalet. Det har styrket deres selvstændighed.

Og fordi han var meget bedre fungerende, blev personalet på en anden måde mindet om de begrænsninger, som de andre beboeres dårlige sprogkunderskaber medfører. Han ønskede for eksempel ofte at spise alene på sit værelse, hvilket fik personalet til i højere grad at tænke på, om nogle af de andre beboere havde samme ønske - uden sprogligt at kunne udtrykke det.

”Det var en øjenåbner, som skærpede vores opmærksomhed i forhold til, hvordan vores beboere udtrykker vilje og følelser. Jeg er blevet mere opmærksom på beboernes kropssprog og deres til tider næsten usynlige signaler for ikke at handle hen over hovedet på dem.”

Pædagogmedhjælper Winnie Sterling Sørensen fortæller også, at den domfældte beboer var meget utilpas ved den kontrol af hans antabusbehandling, pædagogerne skulle udøve som konsekvens af vilkår i dommen. ”Det oplevede han som umyndiggørende, da det understregede det ulige magtforhold mellem ham og os. Og det satte gang i tanker om, hvordan vi konkret udøver denne magt og kontrol - og om den nu også altid er nødvendig.”

De to domfældte beboere har også på anden vis udfordret den daglige praksis, rusket op i nogle af rutinerne på stedet og præget holdningerne på nogle punkter. Forstander Karin Damhus fremhæver nogle af de erfaringer, den ene af de to beboere kom med. Han havde tidligere levet i et bofællesskab med egen lejlighed. Han havde derfor en helt anden opfattelse af privatliv og selvbestemmelse end de øvrige beboere, som næsten kun har prøvet at bo på institution. Nattevagtens rutine med at tilse beboerne om natten faldt ikke i god jord hos ham. Det var en indtrængen i hans privatsfære. Praksis blev derfor justeret.

Personalet er således blevet mere orienteret mod beboernes individuelle behov, hvilket har været med til at øge den enkelte beboers livskvalitet. Det aflæses delvist af det forhold, at der stort set ikke længere er magtanvendelser, og kun få gange har rømninger ført til en politianmeldelse.

På Solstriben er man meget motiveret for at arbejde med domfældte udviklingshæmmede. ”Vi er stolte af, at vi kan løfte opgaven, og jeg håber, at vi fremover kan modtage flere beboere med dom.

Det har tilført os noget helt specielt, som også kan gøre det lettere for os at rekruttere nye og kvalificerede medarbejdere,” siger forstander Karin Damhus.

Pædagog Vivian Jørgensen runder af: ”Serviceloven og straffeloven i forening er en udfordring. Men det handlingslammer os ikke. Nogle beboere er visiteret hertil, fordi de har en dom. Og de er her på lige fod med de andre beboere. For her arbejder vi efter serviceloven.”

På Solstriben er man meget motiveret for at arbejde med domfældte udviklingshæmmede.

Personalet er blevet mere orienteret mod beboernes individuelle behov, hvilket har været med til at øge den enkelte beboers livskvalitet. Det aflæses delvist af det forhold, at der stort set ikke længere er magtanvendelser, og kun få gange har rømninger ført til en politianmeldelse.

Nyt projekt om gruppeterapi for mænd med udviklingshæmning

Mennesker med udviklingshæmning kan nemt risikere at føle sig anderledes, udenfor og marginaliserede. Sådanne følelser kan forstærkes, hvis de tillige har været udsat for seksuelle overgreb.

Samtidig er det ofte svært, hvis ikke umuligt, for mennesker med udviklingshæmning at indgå i de sædvanlige former for behandling på grund af deres kognitive, følelsesmæssige og sociale begrænsninger.

Alligevel har man i udlandet i de seneste år opnået gode resultater med gruppeterapeutisk behandling af de psykologiske følger af seksuelle overgreb for mennesker med udviklingshæmning. Herhjemme ved vi endnu ikke meget om effekten af sådanne forløb. For at råde bod på det opretter en pædagogisk leder og to psykologer under Region Syddanmark og Region Midtjylland i 2008 en terapigruppe for fem-seks mænd med udviklingshæmning, der har været seksuelt misbrugt.

Projektet skal udvikle, afprøve og dokumentere effekten af et gruppeterapeutisk forløb. Det vil sige både bidrage til at afhjælpe de særlige problemer, der måtte udspringe af seksuelle overgreb, og afdække mulighederne for at bruge gruppeterapi som intervention i forhold til mennesker med udviklingshæmning.

Indgangsvinklen er narrativ terapi, som hviler på en forestilling om, at menneskers identitet og selvforståelse formes af de historier, vi sammen med andre fortæller om os selv. For nogle mennesker dominerer talrige historier om problemer, mangler og svagheder, som løbende fastholdes og bekræftes i samvæ-

ret med andre. Eksempelvis kan man have historier om sig selv som én, der altid kommer til at sige det forkerte i sociale sammenhænge, og som altid er en dårlig kammerat.

Imidlertid er der i alle tilfælde undtagelser fra disse dominerende fortællinger. Ingen bider bare mærke i dem, netop fordi de falder udenfor eller rimer dårligt med den sædvanlige udlægning.

Derfor er man i de terapeutiske samtaler på udkig efter undtagelserne og de historier, de kan fortælle om personen. Terapien søger således at udforske og underbygge alternative og foretrukne fortællinger om identiteten, som – og det er afgørende – bliver bevidnet af andre. For kun derved bliver fortællingerne styrket og mere levedygtige. Metoden – kaldet *outsider witness group* – skal i tilpasset form udgøre skabelonen for det gruppeterapeutiske forløb.

Forud for gruppeterapien holdes en individuel forsamtale. Dels for at forsøge at sammensætte en passende gruppe, dels for at indsamle emner, som kan fungere som overskrifter for hvert af de efterfølgende fem gruppemøder. Ud fra disse overskrifter interviewes hver deltager om erfaringer fra deres eget liv, og disse historier bliver også hørt og bevidnet af de øvrige gruppedeltagere. At blive hørt og forstået vil berige hver enkelt deltager, som får mulighed for at drage mere funktionelle konklusioner om sin egen identitet.

Den enkelte deltager vil derfor bedre kunne fortælle andre og positive historier om sig selv.

Praktisk information

- **Hvem leder projektet?**
Afdelingsleder Sonja Rudolph, Rønnevang 3, Møllegaarden, i Brejning, Region Syddanmark, og psykologerne Trine Reippuert Knudsen og Line Rosenlund, Center for Oligofrenipsykiatri, Region Midtjylland
- **Hvor mange?**
Fem-seks mænd med udviklingshæmning, som har været seksuelt misbrugt
- Individuelle forsamtaler afholdes i løbet af januar 2008 på Center for Oligofrenipsykiatri, Aarhus Universitetshospital, Risskov
- Gruppen mødes på Møllegaarden i Brejning, 7080 Børkop
- **Hvornår?**
Mødes 5 gange à 2½ time med start i februar 2008 - gruppen mødes som regel én gang om måneden
- **Hvad koster det?**
2.500 kr. pr. deltager
- **Er du interesseret?**
Så kontakt en af de to psykologer på tlf. nr. 7789 2990

Foranstaltningsdommenes forløb

NDU's sekretariat beskrev i sidste nummer af *NDU-nyt* nogle foreløbige erfaringer med tidsbegrænsede foranstaltningsdomme. Sådanne foranstaltninger har man siden en ændring i straffeloven i 2000 kunnet idømme udviklingshæmmede for mindre alvorlig kriminalitet.

Beskrivelsen viste også dommenes længstetid, der kan sammenfattes som vist i *tabel 1*.

Efterfølgende har NDU's sekretariat bedt Justitsministeriets Forskningsenhed oplyse, hvor længe ophævede domme – med og uden længstetid – rent faktisk og i gennemsnit forløb.

Det har forskningsenheden gjort ud fra en særkørsel i kriminalregistret, som daterer sig tilbage til november 2006. Man har her alene valgt at se på forløbet af de domme efter straffelovens § 68 og § 69, der blev afsagt i de første seks måneder efter lovændringen i 2000.

Særkørslen viser, at der blev afsagt i alt 14 domme til udviklingshæmmede i

den periode. I november 2006 var tre af disse domme endnu ikke ophævede.

I *tabel 2* vises derfor alene forløbet af de 11 domme, som var ophævede eller bortfaldne på det tidspunkt.

Som det ses, ophæves eller bortfalder disse domme i gennemsnit tidligere end den af retten fastlagte længstetid. Men beregningen af den gennemsnitlige varighed er baseret på et så lille antal borgere, at det ikke er muligt at konkludere noget endegyldigt. Om fem eller ti år vil der naturligvis være et bedre datagrundlag at vurdere ud fra.

Det skal i øvrigt bemærkes, at det af og til hænder, at en dom nok ophæves, men at det alene sker, fordi der i forbindelse med ny kriminalitet afsiges en helt ny foranstaltningsdom.

Justitsministeriets Forskningsenhed

- Varetager forsknings-, statistik- og dokumentationsopgaver inden for Justitsministeriets område – de væsentligste redegørelser mv. lægges på www.justitsministeriet.dk/forskning/
- Skriver årligt en redegørelse til Folketingets Retsudvalg om udviklingen i nye foranstaltningsdomme ud fra tal i en database, der blandt andet gør det muligt at foretage en evaluering af virkningen af de tidsbegrænsede domme
- Sekretariatsbetjener Justitsministeriets Forskningspolitiske Udvalg

Tabel 1. Længstetid for foranstaltningsdomme til domfældte udviklingshæmmede, 2000-2006

	1 år	2 år	3 år	5 år	Ingen længstetid	I alt
I alt	3	11	73	140	164	391
Procent	0,8	2,8	18,7	35,8	41,9	100

Kilde: Justitsministeriets Forskningsenhed, årlige redegørelser til Folketingets Retsudvalg.

Tabel 2. Domme, der er ophævet eller bortfaldet, fordelt efter længstetid og varighed, samt den gennemsnitlige varighed

	Varighed af foranstaltningen				I alt	Gnm. varighed
	1-2 år	>2-3 år	>3-4 år	>4-5 år		
Ingen længstetid	0	1	2	1	4	3,5
3 år	0	1	0	0	1	2,6
5 år	1	0	0	5	6	4,3
I alt	1	2	2	6	11	3,9

Kilde: Justitsministeriets Forskningsenhed, ultimo juni 2007.

Nyheder

Ny meddelelse fra Rigsadvokaten

Rigsadvokaten udsendte 12. juli 2007 Meddelelse nr. 5/2007: *Behandlingen af straffesager vedrørende psykisk afvigende kriminelle og personer omfattet af straffelovens § 70.*

Den tager højde for en række nye forhold efter såvel opgave- og strukturreformen som politi- og domstolsreformens ikrafttræden – og erstatter således Meddelelse nr. 5/2002, som var en konsekvens af lov nr. 438 af 31. maj 2000 om tidsbegrænsning af foranstaltninger efter straffelovens § 68 og § 69.

Meddelelsen fastsætter retningslinier for anklagemyndighedens behandling af sager vedrørende psykisk afvigende kriminelle. Den har status som en intern instruks, men er også særdeles nyttig læsning for ledere og medarbejdere i kommuner og regioner, der arbejder med sigtede og domfældte udviklingshæmmede.

Man kan hente meddelelsen på www.rigsadvokaten.dk eller på www.ndu.dk.

Tilbudsportalens online-data på www.ndu.dk

Servicestyrelsens Tilbudsportal – en af de væsentligste nydannelser på det sociale område i medfør af opgave- og strukturreformen – indeholder en lang række online-data, der skal gøre det lettere for kommunale sagsbehandlere at finde og sammenligne de forskellige tilbud.

Det gælder også i forhold til private, kommunale og regionale tilbud til domfældte udviklingshæmmede. En lang række af disse online-data, som løbende bliver ajourført, kan nu også ses på www.ndu.dk.

Servicestyrelsen er i færd med at kvalitetssikre de online-data, der vedrører

§ 107- og § 108-tilbuddene. Når arbejdet er færdigt, udsendes en folder til de sociale myndigheder. Der vil indgå et afsnit om botilbud til domfældte udviklingshæmmede.

På Servicestyrelsens kort kan man se, hvor botilbud til domfældte udviklingshæmmede befinder sig.

Hvis der er tilbud til målgruppen, som ikke er med på dette kort, bør man kontakte Servicestyrelsen.

Kurt Gammelgaard Nielsen, projektleder i Servicestyrelsen, og NDU's vidensteam gennemgik og drøftede i oktober Tilbudsportalens søgekriterier i forhold til tilbud til domfældte udviklingshæmmede.

Problemkatalog på vej

NDU's vidensteam er i gang med at beskrive en række problemstillinger i arbejdet med sigtede og domfældte udviklingshæmmede. Fokus er på de forskellige dilemmaer, som problemerne hver især kan udløse, og som man derfor skal være særligt opmærksom på.

Det er tanken, at beskrivelserne skal indgå i et problemkatalog indeholdende diverse opmærksomhedspunkter, der forhåbentligt kan inspirere og støtte praksisfeltet i den daglige navigering i gråzonen mellem straffeloven og serviceloven.

Kataloget skal tilgå bo- og beskæftigelsestilbuddene, kommunerne, regionerne, retsinstanserne, Velfærdsministeriet, Justitsministeriet m.fl.

Tre-i-én

NDU har i løbet af 2007 lavet tre undersøgelser eller statusbeskrivelser, som netop er blevet samlet i én publikation.

På Servicestyrelsens kort kan man se, hvor botilbud til domfældte udviklingshæmmede befinder sig.

Kurt Gammelgaard Nielsen, projektleder i Servicestyrelsen, og NDU's vidensteam gennemgik og drøftede i oktober Tilbudsportalens søgekriterier.

Den første - om samrådene og det kriminalpræventive tilsyn - blev præsenteret på konferencen om domfældte udviklingshæmmede, som Det Centrale Handicapråd, Landsforeningen LEV, SL og NDU arrangerede i København i begyndelsen af november.

Og de to næste – om tidsbegrænsede domme og udviklingen i antallet af domfældte udviklingshæmmede – blev bragt i sidste nummer af *NDU-nyt*.

Statusbeskrivelsernes formål, omfang og metodik varierer. Og konklusionerne er sine steder forsigtige. Men ikke mere end at de har fået opmærksomhed fra mange forskellige sider. For de tegner til sammen et billede af et område, som vokser både i omfang og kompleksitet.

Det øger kun behovet for at skaffe endnu mere viden, der kan bruges til fordel for ikke mindst arbejdet med at forebygge kriminalitet blandt de udviklingshæmmede og sent udviklede.

Nyt efteruddannelsesforløb

I efteråret 2008 og foråret 2009 gennemfører NDU sit tredje efteruddannelsesforløb for op mod 35 pædagoger, socialrådgivere, jurister, psykologer m.fl. Det er ligesom det igangværende efteruddannelsesforløb bygget op om fire sammenhængende moduler. Fokus er på:

- Dilemmaer i gråzonefeltet mellem servicelov og straffelov, v/juristerne Merete Schrøder og Susanne Bonde
- Pædagogik og etik, v/kandidat i socialpsykologi og voksenpædagogik Jan Jaap Rothuizen
- Seksuelle krænkerer, v/specialpsykolog Thomas Hammerbrink
- Tilknytning, tilknytningsforstyrrelser og mental retardering, v/psykolog Dorthe Hougensen
- Affektregulering, ligeværdige relationer og beskyttende interventioner, v/psykolog Axel Maychrzak
- Vurdering af risiko for tilbagefald til kriminalitet, v/psykolog Liselotte Pedersen

Hvert modul indeholder to undervisningsdage. Der veksles mellem teorioplæg, praktiske øvelser, feedback og sparring. Forud for hvert modul skal den enkelte deltager som en del af forberedelsen beskrive et par relevante problemer, som man lokalt er optaget af. Modulerne sigter mod at skabe en dybere forståelse for de teorier og problemer, der bliver gennemgået, og at omsætte denne forståelse til konkret handling i praksisfeltet.

Underviserne er blandt landets mest erfarne på feltet og vil bidrage til et sjovt, lærerigt, udviklende og udfordrende efteruddannelsesforløb.

Christina Skaanning, pædagog og uddannelseskonsulent på Nørholm Kollegiet i Herning, Region Midtjylland, vil være den faglige kursusleder gennem hele forløbet.

Undervisning, forplejning og overnatning finder sted på den smukkeste beliggende kursusejendom i trekantsområdet: Severin Kursuscenter i Middelfart.

På www.ndu.dk kan man læse om efteruddannelsen og tilmelde sig. Tilmeldingsfristen er den 28. marts 2008.

NDU og fremtiden

VISO og Region Midtjylland har i oktober drøftet en række forslag til udvidelse af NDU's nuværende opgaveportefølje med en tilsvarende forhøjelse af netværkets budget i 2008.

VISO forholder sig principielt positivt til forslagene, men kan indtil videre ikke give noget tilsagn. NDU's fremtidige virke skal formentlig ses i relation til den kommende rekonstruktion af vidensfunktionerne i VISO. Og VISO forventer desuden, at en afklaring af mulighederne for en udvidelse af NDU's ansvarsområder mv. skal ske i dialog med Kommunernes Landsforening.

Tre statusbeskrivelser fra Netværket vedrørende Domfældte Udviklingshæmmede

December 2007

Statusbeskrivelsernes formål, omfang og metodik varierer. Og konklusionerne er sine steder forsigtige. Men ikke mere end at de har fået opmærksomhed fra mange forskellige sider.

Modulopbygget efteruddannelse – for fagpersoner, der arbejder med domfældte udviklingshæmmede

Det landsdækkende Netværk vedrørende Domfældte Udviklingshæmmede (NDU) udbyr i efteråret 2008 og foråret 2009 et modulopbygget og sammenhængende efteruddannelsesforløb for op mod 35 kommunale og regionale fagpersoner, der arbejder med domfældte udviklingshæmmede. Det vil byde på pædagoger, socialrådgivere, hjemmehjælper, jurister og psykologer på medarbejder- eller lederniveau.

Hvert modul indeholder to undervisningsdage, hvor den første afvikles fra kl. 9.30 til kl. 17.00 og den anden fra kl. 9.00 til kl. 15.30.

Undervisning, forplejning og overnatning finder sted på den smukkeste beliggende kursusejendom i trekantsområdet: Severin Kursuscenter i Middelfart. Kursuscentret ligger centralt – to timer fra København, en time fra Århus og 30 minutter fra Odense.

NDU har Region Midtjylland som driftsberør og bor i et kontorfløj i Århus. Man kan læse mere om netværket på www.ndu.dk, hvor man også skal tilmelde sig senest den 28. marts 2008.

Der står allerede 30 fagpersoner på venteliste, så det kan kun anbefales, at interesserede tilmelder sig hurtigt muligt.

NDU kan i øvrigt kontaktes på ndu@ps.rm.dk og på 8728 8100 eller 8728 8103.

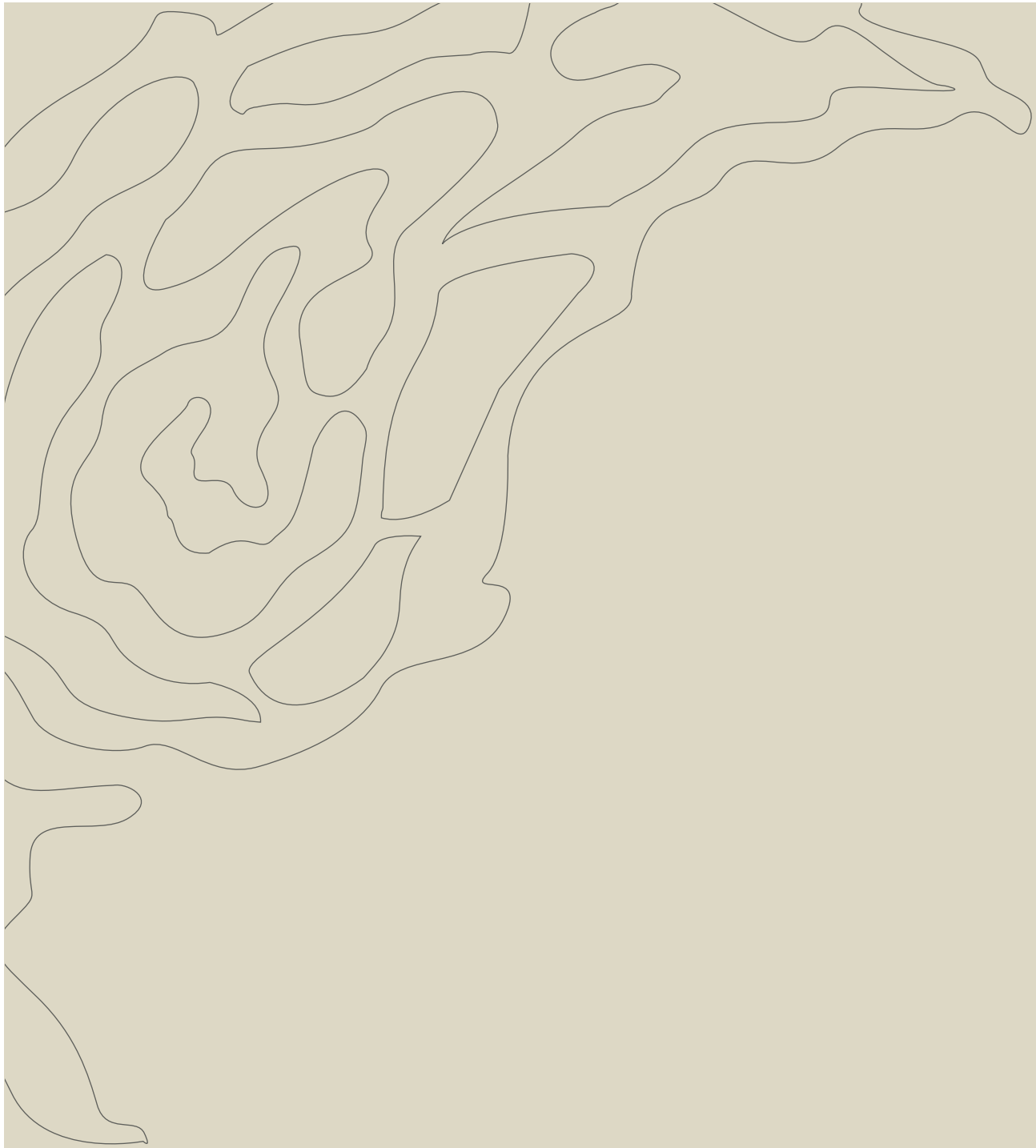
I dette katalog beskrives efteruddannelsesforløbet nærmere.

Efteruddannelsen består af fire moduler:

- ▶ Modul 1-1: Dilemmaer i gråzonefeltet mellem servicelov og straffelov
- ▶ Modul 1-2: Pædagogik og etik
- ▶ Modul 2-1: Seksuelle krænkerer
- ▶ Modul 2-2: Seksuelle krænkerer
- ▶ Modul 3-1: Tilknytning, tilknytningsforstyrrelser og mental retardering
- ▶ Modul 3-2: Affektregulering, ligeværdige relationer og beskyttende interventioner
- ▶ Modul 4-1: Vurdering af risiko for tilbagefald til kriminalitet
- ▶ Modul 4-2: Vurdering af risiko for tilbagefald til kriminalitet

I efteråret 2008 og foråret 2009 gennemfører NDU sit tredje efteruddannelsesforløb for op mod 35 pædagoger, socialrådgivere, jurister, psykologer m.fl. Det er ligesom det igangværende efteruddannelsesforløb bygget op om fire sammenhængende moduler.

midt
regionmidtjylland

NDU

